

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

2

2023

ročník 75

Cena 40 Kč

Neboližto:
W D W D W D W
E z e f t é/
Genž s obwozlästnem
Beho Mílosti Eýsařské
Vadánjm/
Od
Karla Frantisska Kose
prestora / a Městténjm
Starého Města
Na gewo se
Kof Wrio

Česko-slovenská
spolupráce
v oblasti knihovnictví

- Spolupráce knihovnických spolků
 - Akviziční semináře a bibliografická kolokvia
- Profesní styky mezi SVK v Hradci Králové a Banské Bystrici
- Rozhovor s Brianou Čechovou, ředitelkou Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana
- Sto let MĚK ve Frýdku-Místku
- Manifest pro zelené knihovny
 - Projekt Naučit se učit

Cyklus o krajských knihovnách

- Česká knihovna na Islandu

Knihovny v novém

- Pobočky Městské knihovny Jihlava – Březinova a Horní Kosov

Periodika na území dnešní ČR

- Pražské poštovské noviny – nejstarší česky psané noviny

Příloha „Vizuální identita knihoven“

- Městská knihovna v Praze

← Knihovníci z SVK v Banské Bystrici na stáži v SVK v Hradci Králové u sousoší bratří Čapků během návštěvy Malých Svatoňovic (2008)

Foto: archiv SVK v Hradci Králové

Spolupráce, která staví na tradici a obohacuje s. 47–49

↑ Návštěva velvyslance SR Ladislava Balleka v SVK v Hradci Králové v roce 2004

Spolupráce bibliografů České a Slovenské republiky s. 50–52

↑ Blanka Snopková, ředitelka SVK v Banské Bystrici, a Václav Kříček z nynější KVK v Liberci ve společnosti pěveckého sboru Halier během kulturního programu 19. kolokvia, které proběhlo v roce 2016 v Banské Bystrici.

Foto: archiv J. Kádnerové

Sto let Městské knihovny ve Frýdku-Místku slavíme dvakrát s. 64–66

Fischerova vila – sídlo městské knihovny od roku 1993 →

Foto: archiv MěK Frýdek-Místek

Budova naproti nádraží, v níž sídlila knihovna po spojení měst a knihoven ve Frýdku a v Místku (1945–1960) ↓

Foto: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek

Česká knihovna na Islandu s. 67–69

↓ Pohled do interiéru knihovny

Foto: archiv asociace Můžurml

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

2 | 2023 ročník 75

OBSAH

Téma – Česko-slovenská spolupráce v oblasti knihovnictví

- 43_ České a slovenské knihovnické spolky a jejich spolupráce | Roman Giebisch
- 46_ Akviziční semináře | (abr)
- 47_ Spolupráce, která staví na tradici a obohacuje | Eva Svobodová
- 50_ Spolupráce bibliografů České a Slovenské republiky | Jiřina Kádnerová
- 53_ Čeští a slovenští bibliografové se sešli v Hradci Králové | Věra Hanelová
- 55_ Aktivní účast SVK v Kladně na bibliografickém kolokviu | Kamil Bouška
- 56_ Rozhovor Tvrdšíně zdůrazňovat význam Braillova písma (rozhovor s Brianou Čechovou, novou ředitelkou KTN) | Jaroslav Císař
- Nové projekty**
- 58_ Knihovědní detektivové | Andrea Jelínková
- Příloha – Vizualní identita knihoven**
- 60_ Dvojtečka a středník Městské knihovny v Praze | Lenka Hanzlíková
- 61_ Periodika na území dnešní ČR **Pražské poštovské noviny a jejich pokračovatelé** | Kateřina Spurná

Využití nových technologií

- 62_ **SAM – Statistický a analytický modul České literární bibliografie** | Pavla Hartmanová
- 64_ **Z historie Sto let Městské knihovny ve Frýdku-Místku slavíme dvakrát** | Dagmar Rumianová, Taťána Antoňová
- Krajanské knihovny**
- 67_ **Česká knihovna na Islandu** | Renata Emilsson Pešková
- Inspirace**
- 69_ **Cesty s knížkami a kronikou za seniory** | Hana Dvořáková
- 70_ **První rok projektu Městské knihovny v Praze Naučit se učit** | Ondřej Hudeček
- 72_ **Manifest pro zelené knihovny** | Eliška Bartošová
- Napsali jste nám**
- 73_ **Bibliotheca academica 2022 z pohledu organizátora** | Helena Sedláčková
- Knihovny v novém**
- 74_ **Pobočky Městské knihovny Jihlava v novém** | Jana Röhrichová, Martina Grimová
- 76_ **Anketa – 75 let časopisu Čtenář** | Jana Benešová, Hana Jirkalová
- 78_ **Psalo se jinde** | Renáta Krejčí Salátová
- 79_ **Ze světa** | Roman Giebisch
- 80_ **Literární výročí Březen** | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

Topic – Czecho-Slovak librarianship collaboration

- 43_ Czech and Slovak librarian associations and their collaboration | Roman Giebisch
- 46_ Acquisition seminars | (abr)
- 47_ Enriching tradition-based collaboration | Eva Svobodová
- 50_ Collaboration between bibliographers in the Czech and Slovak Republics | Jiřina Kádnerová
- 53_ Czech and Slovak bibliographers meet in Hradec Králové | Věra Hanelová
- 55_ Active Kladno Central Bohemian Research Library participation at the bibliographical colloquium | Kamil Bouška
- 56_ Interview Insistently emphasizing the importance of Braille (interview with Briana Čechová, the new Director of the K. E. Macan Library and Printing House for the Blind) | Jaroslav Císař
- 58_ New projects Bibliological detectives | Andrea Jelínková
- Libraries' visual identity – supplement**
- 60_ Prague Municipal Library colon and semicolon | Lenka Hanzlíková
- Periodicals in what is now the Czech Republic**
- 61_ **Pražské poštovské noviny** and its successors | Kateřina Spurná
- Using new technologies**
- 62_ **SAM – Czech Literary Bibliography Statistical and Analytical Module** | Pavla Hartmanová
- From history**
- 64_ Frýdek-Místek Municipal Library centenary celebrated twice | Dagmar Rumianová, Taťána Antoňová
- Expatriot libraries**
- 67_ Czech library in Iceland | Renata Emilsson Pešková
- Inspiration**
- 69_ Visiting seniors with books and a chronicle | Hana Dvořáková
- 70_ Prague Municipal Library project Learning to teach – first year | Ondřej Hudeček
- 72_ Manifesto for green libraries | Eliška Bartošová
- You wrote to us**
- 73_ Bibliotheca academica 2022 from the organizer's standpoint | Helena Sedláčková
- Libraries anew**
- 74_ Jihlava Municipal Library branches anew | Jana Röhrichová, Martina Grimová
- 76_ Survey – 75 years of Čtenář | Jana Benešová, Hana Jirkalová
- 78_ Written elsewhere | Renáta Krejčí Salátová
- 79_ From the World | Roman Giebisch
- 80_ Literary anniversaries March | Milan Valden

INHALT

Thema – Tschechische- Slowakische Zusammenarbeit im Bereich des Bibliothekswesens

- 43_ Tschechische und Slowakische Bibliotheksverbände und ihre Zusammenarbeit | Roman Giebisch
- 46_ Akquisitionsseminare | (abr)
- 47_ Zusammenarbeit, die auf Tradition aufbaut und auch bereichert | Eva Svobodová
- 50_ Zusammenarbeit der Bibliographen der Tschechischen und Slowakischen Republik | Jiřina Kádnerová
- 53_ Tschechische und Slowakische Bibliographen trafen sich in Hradec Králové | Věra Hanelová
- 55_ Aktive Teilnahme der Wissenschaftliche Bibliothek in Kladno am bibliographischen Kolloquium | Kamil Bouška
- 56_ Interview Die Bedeutung der Braille-Schrift betonen (ein Gespräch mit Briana Čechová, der neuen Direktorin der K. E. Macan Bibliothek und Blindendruckerei) | Jaroslav Císař
- 58_ Neue Projekte Bibliotheksdetektive | Andrea Jelínková
- Beilage – Visuelle Identität von Bibliotheken**
- 60_ Doppelpunkt und Semikolon der Stadtbibliothek in Prag | Lenka Hanzlíková
- Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik**
- 61_ Prager Postzeitung und ihre Nachfolger | Kateřina Spurná
- Benutzung der neuen Technologien**
- 62_ SAM – Statistisch-analytisches Modul der tschechischen Literaturbibliographie | Pavla Hartmanová
- 64_ Aus der Geschichte 100 Jahre der Stadtbibliothek in Frýdek Místek feiern wir zweimal | Dagmar Rumianová, Taťána Antoňová
- Auslandsbibliothek**
- 67_ Tschechische Bibliothek in Island | Renata Emilsson Pešková
- Inspiration**
- 69_ Reisen mit Büchern und einer Chronik zu Senioren | Hana Dvořáková
- 70_ Das erste Jahr des Projekts der Prager Stadtbibliothek Lernen zu lernen | Ondřej Hudeček
- 72_ Manifest für Grüne Bibliotheken | Eliška Bartošová
- 73_ Ihr schriebt uns Bibliotheca academica 2022 aus Sicht des Veranstalter | Helena Sedláčková
- Bibliotheken in den neuen Mänteln**
- 74_ Filialen der Stadtbibliothek Jihlava im Neuen | Jana Röhrichová, Martina Grimová
- 76_ Umfrage – Čtenář feiert 75 Jahre | Jana Benešová, Hana Jirkalová
- 78_ Es wurde woanders geschrieben | Renáta Krejčí Salátová
- 79_ Aus der Welt | Roman Giebisch
- 80_ Literarische Jahrestage März | Milan Valden

Psaní před válečnou vřavou

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, v době, kdy píšete tento editorial, všude kolem mě v mediálním prostoru probíhá zlověstné řinčení zbraněmi či komentáře k volební kampani kandidáta, který musí dohánět ztrátu z prvního kola. Kdyby nešlo o vážnou věc, dalo by se nad tím poušmat, ale bohužel nad námi visí další pětiletá hrozba Damoklova meče se živým ostřím. Jako bychom se stále nevyrovnali se svou minulostí, se svým někdy děsivě bolestivým dědictvím, kdy lidé uvěří i neuvěřitelnému...

Omlouvám se, že vás hned od začátku nedokážu prvoplánově lákat na pestrý – jak redakce pevně věří – obsah únorového čísla. Defilují zde příklady česko-slovenské knihovnické spolupráce a stále trvajících kontaktů, nové projekty a podnětné iniciativy, dozvíte se, že knihovny ve Frýdku a Místku si už připomínají sto let trvání, že česká knihovna zapustila kořeny i na Islandu, o sličné podobě vizuální identity Městské knihovny v Praze a mnohé další. Naši pozornosti nešla ani výměna na místě ředitele specifické knihovnické instituce, jakou je Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana.

Časopis Čtenář se už dožil v relativním zdraví 75 let za podpory Ministerstva kultury i Středočeského kraje, zřizovatele jeho vydavatele Středočeské vědecké knihovny v Kladně, vás přispěvatelů, předplatitelů a čtenářů. Dnes už to není věk kmetský, ale docela normální, ale v oblasti periodického tisku u nás vzácná výjimečnost. Ještě si vzpomínám, jak jsme před pěti lety připravovali ke kulatému výročí tohoto periodika výstavu. Pročítal jsem si za tímto účelem mj. jeho úvodníky. A jak se dnes tvrdí, že doba normalizace byla doslova obdobím umrtvení společenského života a zakonzervováním iniciativy lidí, mohu potvrdit. Doslova mě šokovalo, že v jejich dikci a z jejich poselství se vůbec nezrcadlilo dění v zemi. Hlavně se slepě papouškoval povolený textový balast a bylo v podstatě jedno, zda držíte v rukou denní tisk, knihovnický časopis nebo periodikum chovatelů drobného zvířectva. Nehrálo v tom příliš velkou roli ani datum vydání. S předsevzetím tohle neopakovat jsem přistoupil k tomuto textu. ...A teď mi promiňte, musím se neprodleně podívat na internet na čerstvé zprávy, do jaké války se Česko chystá vstoupit, pokud si nevolíme toho, kdo tohle živě hlásá. Nevím, zda to nazvat pokrokem...

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485

ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař

Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce
a objednávkový na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno

tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)

e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda),
Mgr. Kateřina Bajo, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.,
Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková,
Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová,
Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová,
Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová,
PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10,
199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbků 1800/77,
hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice,
tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný
prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 €
(dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 13. 2. 2023, vyšlo 20. 2. 2023.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Popíska k titulní straně obálky

Český Postilion neboližto Noviny české.
Knihovna Národního muzea, oddělení rukopisů
a starých tisků, sign. 29 C 3
Foto: Knihovna Národního muzea

České a slovenské knihovnické
spolky a jejich spolupráce

Knihovnické spolky v Česku i na Slovensku ovlivňují odborné trendy v knihovnictví. S ohledem na historicko-spoločenský vývoj v našich zemích byly naše společné aktivity úzce propojeny. Příspěvek stručně rekapituluje tento vývoj od 60. let minulého století.

H. Mlejová, současná předsedkyně SSK,
ve společnosti R. Giebische, předsedy SKIP

Silvia Stasselová, předsedkyně SSK v letech 1999
až 2019, ve společnosti R. Giebische a H. Hemoly

Foto: archiv SKIP

SKIP PŘED ROKEM 1989

Dne 21. 3. 1968 byla vydána Rezoluce pražských knihovníků, bibliografů a vědecko-informačních pracovníků, která řešila další rozvoj československé informační soustavy a vyžadovala vytvoření dobrovolné zájmové organizace sdružující knihovníky, bibliografy a vědecko-informační pracovníky. Předsedou přípravného výboru Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) se stal Jiří Cejpek a tajemnicí Jarmila Burgetová. Výbor oslovil odbornou veřejnost počátkem května 1968 a pod prohlášením byli uvedeni všichni členové více než třicetičlenného výboru SKIP.

Dne 11. 12. 1968 se v Městské knihovně v Praze konal ustavující sjezd za účasti 384 delegátů, zastupujících více než 2000 přihlášených členů. Předsedou SKIP byl zvolen Rudolf Málek a zvolen byl také třicetičlenný výbor SKIP. Dne 29. 9. 1970 byl pro SKIP vydán likvidační výměr Ministerstva vnitra ČSSR. Jméno spolku bylo převedeno na konto Sdružení přátel dětské vesničky a archivní materiály byly uschovány v Archivu ČSAV...

VZNIK PROFESNÍ ORGANIZACE NA SLOVENSKU

Samostatný vznik spolkové platformy slovenského knihovnictví se datuje od ustavujícího shromáždění, které se uskutečnilo 27. 2. 1946 v Bratislavě a za předsedu národního Svazu slovenských knihovníků zvolilo Antona Augustína Baníka. Po šesti letech byla činnost svazu pozastavena a v roce 1968 vznikla organizace s názvem Svaz slovenských knihovníků, bibliografů a informačních pracovníků, který se již v roce 1969 stal členem Mezinárodní federace

knihovnických asociací a institucí IFLA. V roce 1972 uspořádal první seminář k problematice využívání výpočetní techniky pod názvem INFOS, který se stal základem tradice organizování odborných konferencí knihovníků na Slovensku s mezinárodní účastí.

Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století přinesla změnu názvu svazu se zkrácením na Svaz knihovníků a informatiků, nárůst členů a vznik tří krajských poboček. Nejvýznamnější událostí v historii slovenského a i československého knihovnictví vůbec byl 44. kongres IFLA, který se konal ve dnech 27. 8.–2. 9. 1978 ve Štrbském Plese ve Vysokých Tatrách pod záštitou vlády ČSSR. Zúčastnilo se ho více než 500 delegátů z 53 zemí.

SKIP PO LISTOPADU 1989

Pracovní skupina, která byla vytvořena pro obnovu SKIP, projednala 22. 1. 1990 návrh stanov pro registraci spolku. Obnovující sjezd českého knihovnického spolku se uskutečnil dne 7. 4. 1990 v Městské knihovně v Praze. Společným cílem SKIP bylo obnovit statut dobrovolné zájmové organizace, která by v plném rozsahu navázala a pokračovala v činnosti protiprávně zrušené organizace v roce 1970. Předsedkyní byla zvolena Jarmila Burgetová, která byla v této funkci potvrzena i na valných hromadách SKIP v letech 1992 a 1995.

Především její zásluhou profesní organizace rozvíjela rozsáhlou mezinárodní spolupráci a udržovala intenzivní kontakty s mnoha zahraničními spolky. Jarmila Burgetová v letech 1950 až 1952 absolvovala dvouleté studium knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Krátce byla zaměstnána v Pražské informační službě a na Ministerstvu školství v knihovnickém oddělení. Pak odešla se svým manželem na Slovensko, kde pracovala v letech 1953–1955 jako vedoucí metodického oddělení v Krajské lidové knihovně v Prešově. Její působení na Slovensku bylo oceněno na krajské i celostátní úrovni. Po návratu do Prahy v roce 1956 působila od srpna v Národní a univerzitní knihovně v Ústředním vědecko-metodickém kabinetu knihovnictví. V březnu 1967 byla jmenována vedoucí odboru mezinárodní výměny a nákupu publikací v tehdejší Státní knihovně ČSR. Z politických důvodů byla v září 1970 zproštěna funkce vedoucí odboru a koncem listopadu dostala ve Státní knihovně ČSR výpověď. Důvodem bylo její chování na kongresech IFLA.

Téměř dva roky nemohla získat stálé zaměstnání. Až v roce 1972 se dostala na místo knihovnice Psychologického ústavu ČSAV a od té doby v Akademii věd nepřetržitě pracovala. Pro dobré jazykové znalosti se uplatňovala při mezinárodních kontaktech. Aktivně působila např. v Mezinárodní asociaci bibliologie – A. I. B., v jejímž rámci vystupovala na řadě kolokvií, byla členkou stálé komise IFLA pro veřejné knihovny a také zahraniční členkou Sdružení rakouských knihovnic a knihovníků (VÖB), které její mezinárodní aktivity ocenilo v roce 1998 udělením stříbrné medaile dr. Josefa Bicka.

V roce 1998 byl předsedou SKIP zvolen Vít Richter. V roce 2013 se jím stal Roman Giebisch, který byl zvolen předsedou na valné hromadě SKIP v Brně.

SITUACE NA SLOVENSKU

Dne 29. 3. 1990 na valném shromáždění Svazu slovenských knihovníků a informatiků v Bratislavě se uzavřela jeho předrevoluční historická etapa a byl přijat nový název Spolek slovenských knihovníků (SSK) společně s novými stanovami. SSK vznikl jako samostatná, dobrovolná, zájmová organizace sdružující knihovníky, bibliografy a informační pracovníky, knihovnická, bibliografická a informační pracoviště na principu profesního a kulturního zájmu. Program spolku se orientoval hlavně na obnovení profesionální činnosti, zájem o společenské uznání a vážnost knihovnické profese, pomoc při tvorbě zákonů a koncepcí spojených s knihovnictvím a knihovnickým vzděláním. Jednou z priorit spolku byla příprava nového knihovního zákona, který by nahradil starý zákon z roku 1959.

Po několika letech tvorby se podařilo připravit první samostatný slovenský zákon o knihovnách č. 183/2000 Sb. Spolek v průběhu devadesátých let ztratil podporu Ministerstva kultury SR

v podobě finanční dotace a zaznamenal významný pokles členů. Prvním předsedou spolku byl Dušan Katuščák, v dalším volebním období Tibor Trgiňa a od roku 1999 se stala předsedkyní Silvia Stasselová. Během jejího působení se spolek výrazně etabloval na půdě IFLA, protože Silvia Stasselová aktivně pracovala ve výboru IFLA, sekci pro management knihovnických asociací (MLAS). Významně se zasloužila o systematické překlady nejvýznamnějších a nejaktuálnějších dokumentů IFLA do slovenštiny. Spolek se začal výrazně orientovat na spolupráci se zahraničím a pro slovenské knihovnictví bylo přínosem udržování tradice organizování mezinárodní konference INFOS. Po dvaceti letech a bohaté činnosti spolku byla předsedkyní v roce 2019 zvolena Helena Mlejová.

ČESKO-SLOVENSKÁ KNIHOVNICKÁ SPOLUPRÁCE

Komise pro zahraniční styky SKIP dlouhodobě zajišťuje mezinárodní spolupráci, udržuje kontakty se zahraničními partnery, sleduje vybrané informační zdroje a zajišťuje technickou, administrativní a informační stránku spolupráce. Komise se snaží udržovat kontakty s co nejvíce evropskými zeměmi – Slovenskem, Rakouskem, Německem, Polskem, Francií apod.

Spolupráce se slovenskými knihovnicemi je v českém knihovnickém prostředí tradičně pozitivně vnímanou aktivitou. Nebyla nikdy úplně přerušena a dílčím způsobem se udržuje jak v regionálním, tak celostátním měřítku. Dlouhodobě probíhají například společné aktivity na podporu čtenářské gramotnosti dětí – *Noc s Andersenem*. Pravidelně se konají společná setkání se zástupci českých a slovenských knihovnických spolků na odborných konferencích. SKIP zve zástupce slovenských knihovnických spolků na valné hromady a pravidelně také na oborovou konferenci *Knihovny současnosti*.

Zástupci českých a slovenských spolků spolupracují i v rámci mezinárodních knihovnických organizací IFLA a EBLIDA. Spolek slovenských knihovníků a knihoven si uvědomuje důležitost mezinárodních kontaktů, a proto přirozeně spolupracuje s knihovnickými organizacemi v zahraničí, se kterými jsou často vytvořena partnerství. Inspiruje se jejich zkušenostmi, organizuje konference a odborné akce. Nejvýznamnější mezinárodní konferencí zůstává INFOS, který je organizován ve spolupráci se Slovenskou národní knihovnou. Spolek organizuje populární exkurze do zajímavých knihoven v zahraničí a oblíbeným cílem je Česko, Polsko, Rakousko a Maďarsko.

Mezi nejvýznamnější aktivity Spolku slovenských knihovníků a knihoven po roce 2000 patřila návštěva prezidentky Americké asociace knihoven Roberty Stevens, která na pozvání Silvie Stasselové v roce 2011 navštívila Slovensko a vystoupila na 36. ročníku konference INFOS ve Staré Lesné. V roce 2014 přijala pozvání slovenských knihovníků úřadující prezidentka IFLA Sinikka Sipilla.

ROMAN GIEBISCH | Roman.Giebisch@nkp.cz

Knihovnické organizace v Česku:

Svaz knihovníků a informačních pracovníků – www.skipcr.cz

Sdružení knihoven – www.sdruk.cz

Asociace knihoven vysokých škol – www.akvs.cz

Knihovnické organizace na Slovensku:

Slovenský spolek knihovníků a knihoven – www.infolib.sk/sk/spolok-slovenskych-knihovnikov-kniznic/

Slovenská asociace knihoven – www.sakba.sk

Akviziční semináře

V tomto roce si připomínáme 30 let od vzniku České a Slovenské republiky a číslovku 30 ponese i letošní akviziční seminář. Za vznikem této tradiční akce stojí kladenská knihovna, která dříve nesla název Státní vědecká knihovna (SVK), a její tehdejší ředitelka Jiřina Kádnerová.

Kolegyně Kádnerová tehdy pozvala vedoucí akvizitery ze státních vědeckých knihoven do své pracovny, aby se 4. 9. 1991 poradili o profilaci knihovních fondů. Mezi účastníky byl i tehdejší ředitel ústecké knihovny Aleš Brožek, který se pak s kladenskou ředitelkou podílel jak na přerodu pracovního setkání v pravidelné každoroční celostátní akviziční semináře, tak na vzniku Sekce pro akvizici. Sekce se ustavila 19. 4. 2005 v Tišnově na zasedání Sdružení knihoven České republiky (SDRUK), krátce po uspořádání úspěšného 15. akvizičního semináře v Olomouci.

Rozpad Československa na konci roku 1992 znamenal komplikace pro akvizitery při získávání slovenské literatury. Proto na akvizičním semináři v květnu 1993 hovořil Jaromír Kubíček o akvizici slovenské produkce a informoval, že existuje domluva SDRUK s Asociací slovenských knihoven, na jejímž základě zajistí SVK v Brně (dnes MZK) pro české knihovny nákup knih ze Slovenska a pro slovenskou stranu české knihy patrně přes Technické ústředí knihoven ve Slavkově formou čtvrtletní knižní nabídky. Krajské knihovny budou dostávat bulletin *Knižná revue* a podle rubriky *Knihy v predaji* budou posílat bez prodlení objednávky brněnské SVK.

Možnost dodávky slovenských knih nabídla na 5. semináři v červnu 1995 i firma Maťa, která spolupracovala s knihkupectvím AF Bratislava. Na tomto kladenském semináři instaloval zástupce prodejny Slovenská kniha výstavku nových slovenských knih, které se daly koupit v Praze. O sedm let později na 12. semináři upozornila firma SUWECO CZ, že distribuuje přes 150 tisíc titulů zahraničního i tuzemského tisku včetně Slovenska.

Na již zmíněném 15. semináři přivítali účastníci poprvé slovenského přednášejícího. Byla to Darina Ničová ze Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, která pohovořila o akvizici na knižních veletrzích Slovenské republiky a o předních slovenských nakladatelích. V diskusi poradila Jana Lichtenbergová ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem, která měla dobré zkušenosti se zasíláním knih z ČR do SR, aby kontaktní partneři z Čech lepili na zásilky speciální průvodky se slovenským textem. Na 23. semináři v Havlíčkově Brodě zazněly dva zajímavé příspěvky. Nejprve Jana Fojtíková z Národní knihovny ČR seznámila přítomné s projektem „Česká knihovna v Univerzitnej knižnici v Bratislavě“, který umožnil bratislavské i pražské knihovně obohatit fondy kvalitními informačními zdroji z partnerských států. Poté Jana Lichtenbergová zavzpomínala na dobu, kdy jezdila do Slovenské knihy v Praze a kupovala překlad *Angeliky* nebo *Jihu proti Severu* do slovenštiny, protože slovenští nakladatelé mohli vydávat některé tituly dříve než čeští. Knihy vozila v ruksaku na zádech vlakem do ústecké knihovny.

O dva roky později na 25. semináři, který se konal opět v Havlíčkově Brodě, vyslechli účastníci přednášku další slovenské akvizitérky, když Monika Lobodášová pohovořila o akvizici v Krajské knižnici Karola Kmeťka v Nitře.

Poslední akviziční semináře se již nepořádají každoročně, ale jednou za dva roky. Slovensko na nich bývá zastoupeno zpravidla jen Jozefem Grossem, zástupcem bratislavské společnosti Slovart-G.T.G. Věme, že na jubilejním 30. akvizičním semináři přivítáme opět kolegy ze slovenských knihoven a uslyšíme i jejich zajímavé přednášky.

(abr)

Spolupráce, která staví na tradici a obohacuje

Článek bilancuje dosavadní spolupráci mezi Státní vědeckou knihovnou v Banské Bystrici a Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové, která již započala na konci 70. let minulého století.

ŠVK V BANSKEJ BYSTRICI

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici (www.svkbb.eu; dále ŠVK BB) je vědeckou knihovnou a má status výzkumné organizace. Od roku 2001 je její součástí též Literární a hudební muzeum. Právo povinného výtisku získala 1. 6. 1963. Po rozdělení republiky v roce 1993 jí toto právo zůstalo pro publikace vydané na Slovensku. Jejím zřizovatelem je Ministerstvo kultury Slovenské republiky. Ředitelkou byla Blanka Snopková.¹ Nemá však funkci krajské knihovny, tou je pro Banskobystrický kraj Krajská knižnica Ľudovíta Štúra ve Zvolenu.

Česká kulturní delegace v ŠVK BB v roce 2009

První veřejná knihovna vznikla v Banské Bystrici v roce 1904. V roce 1926 byla založena Městská veřejná knihovna, která se postupně přetvářela na Krajskou lidovou knihovnu, Krajskou knihovnu, Okresní knihovnu a v roce 1970 Státní vědeckou knihovnu. Vedle vědecké knihovny působí v současnosti v Banské Bystrici také Veřejná knihovna Mikuláše Kováče.

ŠVK BB sídlí od roku 1967 v historické budově bývalého župního domu, který prošel v letech 1969–1979 generální rekonstrukcí. Další rekonstrukce, s cílem získat nové prostory v podkroví, se uskutečnila v období 1996–2003.

HISTORIE SPOLUPRÁCE

První zmínky o vzájemných stycích mezi SVK HK² a ŠVK BB se datují od konce 70. let. V roce 1978 došlo k recipročním návštěvám zaměstnanců, převážně mladých lidí. V následujících letech se pracovníci obou knihoven setkávali nepravidelně při pracovních příležitostech. Realizovala se výměna publikací a metodických materiálů. V roce 1984 uspořádala SVK HK studijní zájezd pro knihovníky z tehdejšího Východočeského kraje do knihoven na Slovensku. Byla mezi nimi i knihovna v Banské Bystrici a v Čadci. Prohlídce vědecké knihovny byl věnován celý den. Nezapomenutelným zážitkem pro všechny byl dopravník knih a potrubní pošta. Při této návštěvě bylo také dohodnuto, že obě knihovny v roce 1985 vyšlou dva pracovníky na čtrnáctidenní stáž, spolupráci zakotví do plánů práce na roky 1986 až 1990 a vzájemně využijí svých rekreačních zařízení. V říjnu téhož roku ředitel ŠVK BB Milan Kamenský s vedoucím ekonomického oddělení

¹ B. Snopková zemřela 30. 12. 2022.

² Vědecká knihovna v Hradci Králové změnila v průběhu let svůj název. Pro zjednodušení je v textu použita zkratka v současnosti platného názvu: SVK HK – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové.

Česká kulturní delegace v SVK BB v roce 2011

výmenné pobyty ředitelů a vedoucích pracovníků, odborné stáže, výměna zkušeností a publikací. Osmého července 1999 byla spolupráce obnovena podepsáním prováděcí dohody, která je od této doby každoročně aktualizována (v roce 2016 bylo slovo dohoda nahrazeno slovem smlouva).

Do širšího rámce se spolupráce mezi SVK BB a SVK HK dostává v roce 2003. Dne 15. 7. 2003 byla v Banské Bystrici při osobním setkání zástupců obou krajů podepsána Dohoda o spolupráci mezi Banskobystrickým a Královéhradeckým krajem, která se zaměřuje na aktivity v oblasti školství, životního prostředí, kultury a cestovního ruchu.

Spolupráce obou knihoven zahrnuje několik témat. Především jsou to týdenní pracovní stáže zaměstnanců obou knihoven. Od roku 2001 se jich ze strany SVK HK realizovalo 28. Na stáže jsou vysíláni nejen knihovníci, ale i pracovníci jiných profesí. Pro naše zaměstnance byly stáže vždy inspirující. Poznali kolegy stejné specializace, seznámili se s jejich pracovišti a metodami práce, navštívili další knihovny v kraji i ostatní kulturní zařízení, poznali krásy Banské Bystrice a okolí. Z děkovaných dopisů kolegů ze Slovenska jsem nabyla dojmu, že i oni byli s obsahem stáží v naší knihovně spokojeni.

MĚSÍC ČESKÉ A SLOVENSKÉ KULTURNÍ VZÁJEMNOSTI

Velmi významnou součástí spolupráce se stala výměna kulturních delegací, která probíhala v plné šíři od roku 2004. Pobyty kulturních delegací se realizovaly v říjnu, Měsíci české a slovenské kulturní vzájemnosti. Tento projekt české a slovenské kulturní vzájemnosti vznikl na popud ministrů kultury ČR a SR. Důvodem bylo zintenzivnění kulturních kontaktů mezi oběma zeměmi. U příležitosti návštěvy slovenského premiéra Mikuláše Dzurindy v České republice v květnu 2001 bylo rozhodnuto, že se Měsícem kulturní vzájemnosti stane říjen. Slavnostní zahájení projektu se uskutečnilo 6. 10. 2001 v bratislavském Divadle P. O. Hviezdoslava za účasti ministrů a premiérů obou republik. Záměrem bylo obsáhnout všechny úrovně umělecko-kulturní prezentace a pokrýt co nejširší prostor i z regionálního hlediska.

Cílem bylo představit současné trendy českého a slovenského kulturního života občanům obou republik. Náš cíl byl skromnější: seznámit knihovníky a veřejnost s kulturou družebního kraje. Proto byl v každé delegaci umělec (nejčastěji spisovatel nebo básník) s vazbou na daný kraj, knihovník, někdy i krajský politik, zástupce regionálního SKIP nebo Slovenského spolku knihovníků a Obce Slováků v Hradci Králové. Delegace měly většinou čtyři členy. Vůbec prvním hostem v rámci této aktivity byl v roce 2004 Ladislav Ballek, velvyslanec Slovenské republiky v Praze, prozaik a esejista. Po příjetí u hejtmana Královéhradeckého kraje vystoupil v SVK HK v rámci cyklu „Pojďme si povídat“ s přednáškou na téma slovenská literatura. Ve vysílání kulturních delegací se knihovny střídaly. V roce 2020 byla tato aktivita v souvislosti s koronavirem utlumena a zatím se neobnovila...

Jozefem Heringem navštívili SVK HK a prohlédli si zejména nové sklady v depozitáři na Pouhově. V roce 1989 slavila SVK HK 40. výročí svého založení a slavnostnímu zasedání byl přítomen ekonomický náměstek ředitele SVK BB Jozef Hering. Tehdejší ředitel SVK HK Josef Vlček se zúčastnil slavnostního setkání u příležitosti 20. výročí udělení statutu SVK BB.

Z pohledu historie vzájemných vztahů je významný rok 1995, kdy byla uzavřena dohoda o spolupráci. Konstatovalo se v ní, že vychází z dlouholetých vzájemných kontaktů mezi oběma knihovnami. V dohodě jsou zakotveny

DALŠÍ FORMY SPOLUPRÁCE

Další součástí spolupráce je účast na významných celostátních knihovnických akcích obou zemí. Slovensští kolegové se od roku 2001 zúčastňují konference *Knihovny současnosti* a pracovníci z Hradce Králové navštěvují od roku 2004 mezinárodní odborný seminář TLib, konaný v SVK BB. Vedoucí pracovníci se dále setkávají při slavnostních příležitostech (např. otevření nové budovy SVK HK v roce 2008, významná výročí obou knihoven apod.) nebo na kolokviích českých, moravských a slovenských bibliografů, která se konají jednou za rok střídavě ve slovenských a českých, příp. moravských knihovnách.

Dále se trvale provádí výměna *Českého historického časopisu* a *Knížné revue* a vlastních publikací obou knihoven. Došlo i na sdílení zajímavých výstav.

Díky tehdejším ředitelům Olze Laukové a Josefu Vlčkovi se v 90. letech minulého století zrodila mezi našimi knihovnami systematická oboustranně prospěšná spolupráce.³ Pracovní stáže zaměstnanců, výměna kulturních delegací, výměna dokumentů, sdílení zkušeností, poznávání zajímavostí obou krajů, navázání osobních přátelství – to vše nás obohacuje a přispívá k rozvoji našich knihoven.

EVA SVOBODOVÁ | eva.svobodova@svkhk.cz

Foto: archiv SVK Hradec Králové

³ Začátky spolupráce jsou zmapovány v rešerši KLALOVÁ, Božena. *Vztahy mezi SVK HK a SVK Banská Bystrica*. [Hradec Králové: Oddělení informačních a referenčních služeb: Studijní a vědecká knihovna], 2011, 29 záznamů (3 s.).

POUŽITÁ LITERATURA:

- SVOBODOVÁ, Eva. *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové 1949–2017: 24 894 dnů v životě knihovny*. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2019, 310 s. ISBN 978-80-7052-137-3
- ŠPAČKOVÁ, Blanka a Marie ŠIMKOVÁ. *Z družebních styků SVK ZN v Hradci Králové a SVK v Banské Bystrici*. Čtenář, 37, 1985, č. 6, s. 199. ISBN 0011-2321

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Dobrovolnictví v knihovnách**
- **Nový cyklus „Nové technologie pro knihovny“**
— část 1: E-knihy v knihovnách
- **Novela autorského zákona a zvýšení poplatků za výpůjčky v knihovnách**
- **Rámcově vzdělávací programy pro školy v praxi knihoven**
- **Expresivní terapie v Knihovně Jiřího Mahena**
- **Knihovny v novém:**
— Knihovna a multicentrum Halenkovice
- **Krajanské knihovny:**
— mezinárodní knihovna Okénka v Londýně
- **Z historie periodik na území dnešní ČR: Krameriusovy c. k. vlastenské noviny**
- **Registr českých knih**
- **Knihovna města Ostravy a její senioři**
- **Středisko polské literatury v Karviné**
- **PŘÍLOHA DĚCKAŘI DĚCKAŘŮM**
— adaptace klasické literatury v literatuře pro děti a mládež a další materiály.

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Spolupráce bibliografů České a Slovenské republiky

Systematická a pravidelná spolupráce bibliografů České a Slovenské republiky se datuje od roku 1997, od zahájení pravidelných kolokvií, konajících se (s výjimkou let covidových) každoročně střídavě v některé knihovně České nebo Slovenské republiky.

Rok 1997 však nebyl rokem zahájení spolupráce, to se datuje ještě o dalších třicet let dříve. V roce 1966 se konala u příležitosti 400. výročí založení knihovny v Olomouci 1. česko-slovenská bibliografická konference za účasti 400 bibliografů a dalších odborníků z celé tehdejší Československé republiky.

ZAČÁTKY SPOLUPRÁCE

Na konferenci v sekci pro národní a regionální bibliografii zaznělo dvanáct příspěvků o národní bibliografii a pět o bibliografii regionální, podstatné příspěvky především z úst slovenských bibliografů. V jednom z českých příspěvků se uvádělo, že v Čechách, na Moravě a ve Slezsku se s různou mírou intenzity věnují regionální bibliografii krajské nebo vědecké knihovny ve všech krajích s výjimkou Středočeského a Ústeckého, tj. knihovny v Kladně a Ústí nad Labem. O nějaké formě spolupráce a koordinace českých knihoven se tehdy nedalo hovořit, knihovny pracovaly zcela izolovaně na rozdíl od knihoven slovenských, které už měly vypracovanou relativně jednotnou metodiku sběru a zpracování dokumentů regionální povahy.

Konference se stala popudem pro Universitní knihovnu v Brně (dnes Moravskou zemskou knihovnu) svolat hned v následujícím roce do Brna poradu regionálních bibliografů všech krajských knihoven z Čech, Moravy a Slezska. Sešli se zástupci, resp. bibliografové všech knihoven včetně knihoven ještě před rokem kritizovaných, tj. z Kladna a Ústí nad Labem. Přijeli i zástupci Národního muzea v Praze a tehdejšího Kabinetu muzejní a vlastivědné práce v Praze. A tím se otevřel prostor pro trvalou spolupráci, byť v prvních letech se scházela jen „samozvaná“ neformální skupina regionálních bibliografů. Až v roce 1976 byla oficiálně ustanovena subkomise pro národní a regionální bibliografii Bibliografické komise Státní knihovny v Praze. Předsedkyní nové subkomise byla vedoucí odboru bibliografie Národní (tehdy Státní) knihovny Eugenie Richterová, tajemníkem Jaromír Kubíček. Péči členů subkomise autorsky vzniklo a bylo vydáno několik metodických pomůcek, na svoji dobu velmi přínosných.

Na 2. a 3. národní konferenci o bibliografii (České republiky) se v referátech odrazila činnost subkomise: regionální činnost tvoří systém. Nutno konstatovat, že inspirací pro její činnost byly mnohdy zkušenosti slovenských kolegů bibliografů.

Postupně se jednání zúčastňovali kromě „zakládajících“ členů subkomise také pracovníci některých okresních archivů a především i bibliografové slovenských knihoven. A některá jednání se také ve slovenských knihovnách konala (poprvé v roce 1969 v Košicích).

První československá bibliografická konference byla první a současně poslední, další celostátní konference se již neuskutečnila; bibliografické konference se konaly nadále samostatně v České republice (do roku 1991 v nepravidelných intervalech celkem čtyři; poslední opět v Olomouci, protože knihovna slavila 425. výročí od svého založení). Na Slovensku byly konference častější, pravidelně každé dva roky. Národních konferencí se vzájemně pravidelně zúčastňovali zástupci z druhé republiky. Bibliografická spolupráce nebyla sice intenzivní, ale byla trvalá.

Nelze opomenout a nepřipomenout mezník česko-slovenské spolupráce, doslova „erbovní“ seminář uspořádaný Univerzitní knihovnou v Brně, Slezským muzeem v Opavě a Bibliografickou sekci Matice slovenské – Slovenské národní knihnice v Martine ve dnech 10.–11. 6. 1975 v Hradci nad Moravicí, věnovaný retrospektivní bibliografii. Matica slovenská v Martine vydala ze semináře sborník *K otázkám vzájomných vzťahov regionálnej a retrospektívnej bibliografie* (1976). Velmi bohatý program semináře přispěl nejen k vyjasnění mnoha otázek dalších výstupů regionální a retrospektivní bibliografie, především ale znamenal začátek systematického rozvoje česko-slovenských bibliografických vztahů.

Subkomise pro národní a regionální bibliografii pracovala nepřetržitě do roku 1994 (ukončila svoji činnost po semináři *Bibliografie na rozcestí* pořádaném Národní knihovnou v Praze). Okamžitě ale byla založena sekce pro bibliografii Sdružení knihoven ČR, a tím zahájena nová intenzivnější a pravidelná bibliografická spolupráce českých, moravských, slezských a slovenských bibliografů.

„Zemští“ bibliografové M. Kovačka ze Slovenska (vlevo) a J. Kubíček z Česka během jednání 13. kolokvia v roce 2010 v Trnavě

Pohled na účastníky 17. kolokvia v Pezinoku

PŘELOMOVÝ ROK 1997

Miloš Kovačka, vedoucí bibliograf Slovenské národní knihovny v Martině – SNK (tehdy ještě součástí Matice slovenské, později vedoucí Bibliografického ústavu SNK), pozval do Diviaku u Trenčianských Teplíc bibliografy samostatné České republiky. Slovenští bibliografové byli zastoupeni hojně, kromě pořadající SNK nechyběla žádná z krajských knihoven. Z Česka přijeli zástupci čtyř knihoven – dnešní Moravské zemské knihovny v Brně, Vědecké knihovny v Olomouci, Moravskoslezské knihovny v Ostravě a Středočeské vědecké knihovny

v Kladně. Všichni se zájmem vyslechli příspěvky o *Tatranských bibliografických dnech*, seminářích k uctění regionálních bibliografů, vydaných sbornících, personálních bibliografiích a koordináčních bibliografických poradách, konaných čtyřikrát ročně zpravidla se stoprocentní účastí. Výrok, že regionální bibliografie je prostředkem národního a regionálního uvědomování, zněl z projevů slovenských kolegů jednoznačně a naprosto upřímně.

Dodatečně se tato porada považuje za první česko-slovenské bibliografické kolokvium. Těchto – dnes již naprosto samozřejmých a každoročně očekávaných – kolokvií konaných pravidelně v říjnu, v Měsíci česko-slovenské kulturní vzájemnosti, se zúčastňuje 30–40 bibliografů z obou republik. Z ČR jsou jimi členové subkomise pro národní a regionální bibliografii, doplnění odborníky z ústavů Akademie věd ČR, muzeí a archivů, obdobná je slovenská účast. Pořadatelé je v České republice sekce pro bibliografii SDRUK ČR, na Slovensku Bibliografický ústav SNK v Martině, v posledních letech Slovenská asociácia knižníč, vždy společně s knihovnou v místě. Některá kolokvia se konají pod patronací hejtmana příslušného kraje nebo magistrátu pořadajícího města. Představitelé kraje nebo města v takovém případě kolokvium zahajují (kolokvium v roce 2016 v Banské Bystrici zahajovali ve slavnostních hornických krojích primátor Banské

Bystrice a starostka Banské Štiavnice). Seznámení s historií a pamětihodnostmi města a blízkého okolí je přijímáno s velkým zájmem zejména účastníky ze vzdálených míst. Samozřejmostí jsou přátelská společná večerní setkání s bohatým a nápaditým kulturním programem.

Občas mají kolokvia témata vážící se k místu konání (Jihlava a Banská Bystrica – hornictví; Strážnice – národopis, České Budějovice – lesnictví, rybářství a rybníkářství, Pezinok – vinařství a vinohradnictví). Vždy je zařazeno téma česko-slovenských vztahů v nejširším slova smyslu. Mezi přednášejícími (cca 10–20 příspěvků) bývají i odborní pracovníci vědeckých ústavů, muzeí a archivů. Závěrečná hodnocení, která mnozí účastníci očekávali s velkým zájmem a napětím, patřila (v minulých letech) vždy oběma „zemským“ bibliografům, tj. Jaromírovi Kubíčkovi, emeritnímu řediteli MZK, a Miloši Kovačkovi, emeritnímu vedoucímu Bibliografického ústavu SNK v Martině.

Příspěvky účastníků z ČR bývají zveřejňovány v tištěné *Ročence SDRUK ČR* a elektronicky vystaveny na webu Národní knihovny v Martine. Od roku 2016 jsou sborníky z kolokvií vystaveny na webu SDRUK ČR v sekci pro bibliografii.

NA ZÁVĚR

Přednášky a prezentace na kolokviích v letech 1997–2022 dokládají rozsáhlé znalosti českých, moravských a slovenských bibliografů. Znájí dokonale nejen historii svých regionů, jejich významné osobnosti a regionální literaturu, ale orientují se široce v řadě společenských i přírodních věd. Umějí skvěle hledat v pramenech, najít zdánlivě ztracené a svoje získané znalosti zajímavě prezentovat.

Spolupráce bibliografů obou samostatných republik je samozřejmá a naprosto přirozená a nesporně platí slova zesnulého Miloše Kovačky: *Vážení českí, moravský a slovenský bibliografi a bibliografky, naše kolokvia boli veľkou odbornou i spoločenskou príležitosťou, ktorú naplnil čas. A sú ňou i naďalej. Bolo by dôležité, keď by sa ich podarilo zachovať, pokračovať v nich. Vy sami viete najlepšie, kedy se na nich odohralo niečo významné, čo presiahlo váš región, zaískrilo v bibliografickom svete bibliografickým dielom. Prešli sme, priatelia, spolu tisíce kilometrov, navštívili dávna storočia, azda najvic dvadsiate česko-slovenské storočie. Spoznali sme lepšiu bájnu „českú zem“, Moravu krásnu a zobúdali sme Slovensko. Verím, že to nevzdáte vspolok a este pokročíte, priatelia.*

JIŘINA KÁDNEROVÁ | kadnerovaj@volny.cz

Foto: Jiří Mika

POUŽITÉ PRAMENY:

- 1. Československá bibliografická konference 1966. Sborník materiálů. Praha: Státní knihovna ČSSR, 1967.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina. Regionální bibliografie v ČR v období 1967–1987. In: *Česká bibliografie*. Svazek 25, 1988, s. 52–96.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina a Eva SVOBODOVÁ. Bibliografická kolokvia 1997–2016: pohled z české strany. In: *Mezníky bibliografie: u příležitosti konání 20. kolokvia českých, moravských a slovenských bibliografů*. V Brně: Moravská zemská knihovna, 2017, s. 33–48. ISBN 978-80-7051-228-9
- KUBÍČEK, Jaromír. *Bibliografie k dějinám měst České republiky*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 1997. ISBN 80-238-1256-4
- MIKULECKÁ, Zdeňka. *Zápisy z kolokvií*. Dostupné z: <https://sdruk.cz/odborne-sekce/sekce-pro-bibliografii/>.
- POLÁKOVÁ, Ivana, Andrea JANČOŠKOVÁ, Blanka SNOPOKOVÁ a Natálie POLÁKOVÁ. *Miloš Kovačka – aristokrat ducha: zborník príspevkov k nadožitým 80. narodeninám doc. PaedDr. Miloša Kovačku, CSc. – bibliografa, literárno-kultúrneho a cirkevného historika, pedagóga a redaktora*. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2021. ISBN:978-80-8227-006-1

Pozn. red.: Elektronická verze článku obsahuje navíc rekapitulaci průběhu všech dosavadních kolokvií a jejich odborného zaměření.

Čeští a slovenští bibliografové se sešli v Hradci Králové

Hradec Králové, přezdívaný „Salon republiky“, se stal hostitelem tradičního setkání českých, moravských a slovenských bibliografů. Již čtyřicetý kolokvium proběhlo ve dnech 16.–18. 10. 2022 v prostorách Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (SVK HK). Zaznělo celkem 14 odborných a pečlivě připravených referátů. Budou vydány v elektronickém sborníku na stránkách SDRUK ČR v rámci Sekce pro bibliografii (<https://sdruk.cz/odborne-sekce/sekce-pro-bibliografii/>).

Přestože setkání částečně ovlivnila velká nemocnost, sešlo se téměř 30 účastníků. Na začátku jednání přítomné přivítala náměstkyně hejtmana Martina Berdychová a poté Blanka Snopková, členka Správní rady Slovenské asociace knihoven a ředitelka SVK v Banské Bystrici, a Eva Svobodová, předsedkyně Sekce SDRUK ČR pro bibliografii a ředitelka SVK HK, která i moderovala pondělní odborný program kolokvia (úterní pak B. Snopková). Jednání bylo rozděleno do pěti tematických bloků: Jubilejní bibliografie měst, Významní nakladatelé a tiskaři v Čechách a na Slovensku do roku 1948, Odras regionu v krásné literatuře, Vizualizace bibliografických dat, Knihovny osobností, spolků a institucí.

Odznáček z kolokvia

JUBILEJNÍ BIBLIOGRAFIE MĚST

V roce 2022 slavil Zlín 700 let od první písemné zmínky o městě. V příspěvku *Zlín 700* informovala Eva Filípková z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, jak se do těchto oslav výročí města zapojilo její pracoviště. Čo majú spoločné monografie obcí Terchová a Blatnica? byl název příspěvku Ivany Polákové ze Státní vědecké knihovny v Banské Bystrici, ve kterém hovořila o úskalí při vydávání monografií těchto obcí, které vyšly v roce 2018 a 2021. Poukázala na fakt, že velmi důležité jsou při sestavování monografií obcí bibliografie, ať už regionální, nebo personální.

NAKLADATELÉ A TISKÁŘI V ČECHÁCH A NA SLOVENSKU

Tento blok otevřela příspěvkem Karel Beniško – typograf, operní pěvec a nakladatel Pavlína Doležalová ze Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. Připomněla v něm životní osudy tohoto pražského rodáka (1874–1943). Vystoupení Dagmar Petiškové z Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského s názvem *Skutečnost byla jiná, než jsem si ji za mřížemi představoval...: životní příběh a odkaz Františka Radouška, přerovského nakladatele vzdělávací literatury* mapovalo životní osudy moravského nakladatele Františka Radouška (1869–1942). Kamil Bouška ze Středočeské vědecké knihovny v Kladně vystoupil s příspěvkem *Počátky novodobého nakladatelského podnikání v Kladně od 70. let 19. století do roku 1948*. Představil v něm historický kontext kladenské nakladatelské činnosti, nejvýznamnější kladenské nakladatele a přiblížil proměnu kladenské knižní kultury. Martina Zlatohlávková z Krajské knihovny v Pardubicích se ve svém vystoupení *Historie tiskárny Otto & Růžička v Pardubicích* zaměřila na historii této firmy od jejího počátku a představila její nejvýznamnější publikace i další činnost.

ODRAZ REGIONU V KRÁSNÉ LITERATUŘE

Katarína Kožáková z Oravské knihovny Antona Habovštiaka v Dolním Kubíně přiblížila život Ladislava Mňačka v oravském regionu a jeho knihu *Vody Oravy*. Pokusila se vytvořit prostřednictvím krásné literatury pohled na region Oravy v čase budování socialismu v 50. letech minulého století. Její příspěvek nesl název *Orava v Mňačkových reportážích*. Poslední příspěvek prvního dne odborného programu a zároveň tematického bloku *Vojtěch Martínek, autor Ostravska (internetový portál spisovatele)* přednesla Věra Svozilová z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Shrnuje v něm život učitele, spisovatele, literárního kritika a publicisty Vojtěcha Martínka

(1887–1960). S Ostravskem byl spjat nejen rodově a pracovně, ale i literárně. U příležitosti 60. výročí jeho úmrtí vznikl v roce 2020 internetový portál spisovatele (<https://www.vojtech-martinek.cz/>). Kromě informací o životě a díle obsahuje fotogalerii, mapu s odkazy na místa spojená s autorovým životem a dílem, kvíz nebo pracovní listy vhodné pro školy.

VIZUALIZACE BIBLIOGRAFICKÝCH DAT

Úterní odborný program zahájila Iva Bydžovská z Knihovny Národního muzea vystoupením *O čem se tu zpívá? Mapa lokalit v kramářských tiscích*. Ukázala místa vzniku, prodeje a uložení kramářských tisků v souvislosti s jejich obsahem. Také předvedla použití map pro zkvalitnění dat v Digitální knihovně kramářských tisků *Špalíček.net*. Věra Hanelová z Historického ústavu AV ČR svůj příspěvek *Vizualizace záznamů v Bibliografii dějin Českých zemí. Od tištěných ročenek po moderní online databázi* věnovala vizualizaci záznamů v databázi Bibliografie dějin Českých zemí (biblio.hiu.cas.cz). Představila nejen bibliografické záznamy, které se obohacují o plné texty, ale rovněž rejstříky, zejména biografický a geografický. Databáze tak nabízí jedinečná specifika, která se v jiných bibliografických databázích neobjevují. Jedná se zejména o propojování dílů na pokračování či připojování recenzí přímo k bibliografickým záznamům. Vojtěch Malínek z Ústavu pro českou literaturu AV ČR ve svém vystoupení *Možnosti kvantitativního výzkumu bibliografických dat* ukázal teoretické a praktické možnosti tohoto výzkumu i existující nástroje, které se v této oblasti nabízejí.

KNIHOVNY OSOBNOSTÍ, SPOLKŮ A INSTITUCÍ

Lenka Pokorná Korytarová z Moravské zemské knihovny v Brně (MZK) přiblížila v příspěvku *Knihovna Josefa Floriana ve fondu Moravské zemské knihovny* nejen životní osudy Josefa Floriana (1873–1941), katolického učitele, vydavatele a překladatele z francouzštiny, ale také jeho knihovnu. V roce 2022 uplynulo dvacet let od nákupu torza jeho knihovny MZK. Veronika Ježková z Ústavu dějin umění AV ČR se ve svém vystoupení *Osobní knihovna Josefa Václava Sládka* zaměřila na život básníka Josefa Václava Sládka (1845–1912) a poté se věnovala jeho osobní knihovně, která je součástí stálé expozice muzea v umělcově rodném Zbirohu. Poslední příspěvek kolokvia přednesl Aleš Brožek, v letech 1990–2017 ředitel Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem. Věnoval se tématu *Historie knihovny Královské české společnosti nauk*. Pečovala o ni řada významných osobností, o osmnácti z nich je možné zjistit více z databáze *Slovník českých knihovníků* (SCK) na stránkách Národní knihovny ČR.

JINÉ

V závěru kolokvia Eva Svobodová přednesla zdravici od dlouholeté a pravidelné účastnice kolokvií Jiřiny Kádnerové, která ze zdravotních důvodů nemohla přijet.

Součástí kolokvia byl i bohatý kulturní program. Začal již v neděli odpoledne, kdy byla pro účastníky připravena komentovaná prohlídka hospitalu Kuks. Po pondělním jednání následovala prohlídka budovy a knihovního fondu SVK HK za doprovodu Daniely Ridlové z odboru služeb knihovny, při které probíhala diskuse o různých službách pro její návštěvníky. Moderní budova knihovny o půdorysu písmene X slouží veřejnosti od roku 2008.

Poté následovala komentovaná prohlídka starého města Hradce Králové s Pavlou Koritenskou z Muzea východních Čech v Hradci Králové. Ta nejprve seznámila účastníky s dějinami města a poté se věnovala jednotlivým památkám na Velkém náměstí (katedrála sv. Ducha, Bílá věž, Mariánský morový sloup a mnohé další). Účastníci kolokvia si vyměňovali zkušenosti ze svých pracovišť, navazovali nové kontakty nebo se domlouvali na vzájemné spolupráci. Teplé a slunečné počasí zpříjemnilo průběh kolokvia; každý obdržel na památku tematický odznak. Jubilejní pětadvacáté kolokvium se uskuteční na podzim 2023 v Banské Bystrici.

VĚRA HANELOVÁ | hanelova@hiu.cas.cz

Mgr. Věra Hanelová (* 1983) je odbornou pracovnící Oddělení biobibliografických studií a knihovny Historického ústavu AV ČR. Podílí se na vytváření databáze Bibliografie dějin Českých zemí.

Téma

Česko-slovenská spolupráce v oblasti knihovnictví

Aktivní účast SVK v Kladně na bibliografickém kolokviu

Účastníky kolokvia čekal bohatý kulturní program, který začal komentovanou prohlídkou zámku Kuks. Dalšími body v programu byla například prohlídka Studijní vědecké knihovny v Hradci Králové nebo komentovaná prohlídka starého města Hradce Králové. Plynulý průběh citlivě koordinovala organizační garantka Zdeňka Mikulecká. Inspirativní pro Středočeskou vědeckou knihovnu v Kladně byla nesporně prohlídka hradecké Studijní vědecké knihovny, která vyznává a praktikuje liberální přístup vůči čtenářům založený na důvěře, což se jí evidentně vyplácí. Velkou zajímavostí této knihovny jsou tzv. „tiché zóny“ v provozu studovny, které poskytují čtenářům možnost prostorové a zvukové izolace od okolního prostředí.

Celý tematický blok byl věnovaný **významným nakladatelům a tiskařům v Čechách a na Slovensku do roku 1948**. Příspěvek Pavlína Doležalové (Studijní vědecká knihovna Plzeňského kraje) se věnoval pražskému typografovi, opernímu pěvci a nakladateli Karlu Beniškovi. Další příspěvek tohoto bloku prezentovala slavistka Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského Dagmar Petišková. Týkal se Františka Radouška, přerovského nakladatele vzdělávací literatury, který vydával významnou ediční řadu čítanek a v ní výbory z děl takových autorů, jako byli např. J. S. Machar, Jan Neruda nebo Božena Němcová. Zajímavé téma bohužel trochu zastínil poněkud jednotvárný přednes, který se celý opíral o psanou přípravu.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně se v rámci tohoto bloku představila příspěvkem *Počátky novodobého nakladatelského podnikání v Kladně od 70. let 19. století do roku 1948*. Do Hradce Králové přijeli kladenskou krajskou knihovnu reprezentovat Libuše Šimová a Kamil Bouška z bibliografického oddělení knihovny; posledně jmenovaný se ujal prezentace příspěvku. Věnoval se historickému kontextu kladenské nakladatelské činnosti a výběru nejvýznamnějších nakladatelů s edičním programem přesahujícím regionální význam. V rámci příspěvku nejčastěji zaznívalo jméno kladenského tiskaře a nakladatele Jaroslava Šnajdra (1872–1941). Krajská knihovna v Pardubicích představila historii tiskárny Otto & Růžička v Pardubicích; příspěvek přednesla Martina Zlatohlávková.

Kolokvium zakončila krátkou děkovnou řečí předsedkyně sekce SDRUK ČR pro bibliografii Eva Svobodová. Akce se těší úctyhodné tradici, vždy přináší mnoho pestrých podnětů a námětů k diskusi. Úspěšný průběh posledního kolokvia v Hradci Králové jen potvrdil význam této platformy pro sdílení bibliografických zkušeností.

KAMIL BOUŠKA | bouska@svkkl.cz

Tvrdošíjně zdůrazňovat význam Braillova písma

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana (dále jen KTN) je v knihovnickém systému České republiky výjimečná jak svým zaměřením na specifické uživatele (nevidomí a slabozrací), tak svou činností a produkcí (dokumenty v Braillově písmu, zvukové knihy). Od léta 2022 stojí v jejím čele nová ředitelka Briana Čechová. Po obligátních stech dnech ve funkci jsme ji požádali o rozhovor.

Blahopřeji k vašemu jmenování do čela KTN. Kde jste předtím působila?

Pracovala jsem v KTN jako vedoucí úseku knihovny, jejímž úkolem kromě jiného je interaktivní spolupráce s vedoucími dalších úseků, výrobně-technického a zvukového, takže jsem měla možnost důkladně poznat fungování celé organizace. Zároveň jsem působila jako statutární zástupce ředitele, moje současná agenda mi tak není neznámá.

Váš předchůdce Bohdan Roule vedl KTN dlouhé roky. Na co z jeho práce chcete navázat a jaké jsou vaše představy o dalším rozvoji a směřování vaší instituce?

Posláním KTN je napomáhat v integraci silně slabozrakých a nevidomých uživatelů do společnosti za pomoci knižní a časopisecké produkce v Braillově slepeckém bodovém písmu, zvukových nahrávek, reliéfní grafiky, digitalizovaných textů a dalších nástrojů. Prostředníkem čtenářské gramotnosti je pro nevidomé Braillovo písmo, jehož znalost a užívání zásadně přispívá ke zdravému psychomotorickému vývoji dítěte i společenské kondici dospělého jedince. Můj předchůdce měl toto velmi na zřeteli a já v tomto směru rozhodně hodlám jít v jeho stopách a snad ještě tvrdošíjněji zdůrazňovat význam Braillova písma na všech úrovních, podporovat čtení v bodech promyšlenou i na čtenářské preference zacílenou akviziční politikou – a to zvláště proto, že výuka tohoto písma není pro nevidomé děti povinná. Odbornou a rovněž laickou veřejnost je třeba

informovat vůbec o existenci a opodstatnění speciálního systému psaní pro nevidomé. Lidé se mohou s Braillovým písmem v běžném životě setkávat, aniž by si to uvědomovali. Samozřejmě není třeba, aby jej běžný čtenář ovládal, ale je dobré mít o jeho existenci a významu nějaké povědomí.

Jaké služby nabízíte svým čtenářům a kolik jich je využívá? Jaká je přibližně jejich věková skladba?

Knihovnické služby jsou v současné době zajišťovány jak formou osobních výpůjček, zásilek v rámci republiky i do zahraničí, pro imobilní nevidomé obyvatele Prahy a blízkého okolí funguje rozvoz objednávek do místa bydliště. Zcela zásadní je ovšem fungování Digitální internetové knihovny, díky níž mohou čtenáři už nyní vyhledávat informace s hierarchickou navigací podle autorů a žánrů nebo fulltextově, stahovat MP3 soubory či je rovnou poslouchat s možností záložkování, stahovat digitalizované textové soubory, ale i objednávat nosiče formou poštovních zásilek či nakupovat bodové knihy prostřednictvím e-shopu. Ústřední roli digitální knihovny jen potvrdila covidová pandemie, během níž nemuly být služby pro její uživatele omezeny. Při dalším rozvoji této nepostradatelné služby je důležitá spolupráce s uživateli, kteří jsou do značné míry nastavovateli žádoucích parametrů, vedoucích ke snadnému ovládnutí celého systému.

Čtenáři jsou o novinkách v knihovně informováni na webu, v bulletinu *Informace knihovny*,

Ukázka reliéfní grafiky

v našich vlastních časopisech *Literární pohledy* a *Záškolák* v Braillově písmu i v časopisech *Zora* a *Ema*, vydávaných Sjedenou organizací pro nevidomé a slabozraké, které KTN tiskne a expeduje na zakázku. Máme přes čtyři a půl tisíce čtenářů všech věkových skupin, ovšem s důrazem na starší generaci, která je přirozeně náchylná ke zrakovému hendikepu nejvíce. To jsou však pouze čtenáři přímo naší knihovny. Dále musíme mít na zřeteli čtenáře spolupracujících knihoven a uživatele našich služeb, kteří přímo čtenáři KTN nejsou, ale kupují si u nás knihy v Braillově písmu, jichž ročně přepíšeme a vyrobíme kolem padesáti titulů. Dále přepisujeme do bodového notopisu partitury, prodáváme slepecký papír, kalendáře. Klíčový je samozřejmě přepis učebnic na základě požadavků rodičů zrakově postižených dětí a učitelů základních škol, kde se tyto děti vzdělávají. Zájem malých čtenářů dále podporujeme velmi pestrou skladbou dětské literatury, u dospělých beletrie všech žánrů. Pro volnočasové aktivity nabízíme bodové křížovky nebo třeba i sudoku.

Vedle unikátní tiskárny má KTN tři zvuková studia, kde se načítají knihy, které se zpravidla v běžné distribuci na zvukových nosičích neobjevují. Jsou zde načítány také časopisy, lékopisy, katalogy zvukových knih. Přejde-li člověk o zrak

v pozdním věku, naučit se Braillovo písmo je už pro něho většinou příliš obtížné, proto jsou v KTN k dispozici některá periodika ve dvou variantách – ve hmatovém i zvukovém provedení.

KTN vzhledem ke specifičnosti své činnosti spolupracuje za určitých podmínek i s ostatními knihovnami v naší zemi. Kolika z nich se to týká a jaký objem práce to pro vás představuje?

KTN spolupracuje se sítí veřejných knihoven v oblasti služeb pro zrakově postižené spoluobčany – celkem s 67 knihovnami u nás a jednou na Slovensku. Celou produkci zvukových knih po jedné kopii zdarma dostávají zvuková oddělení v Hradci Králové, Ústí nad Labem, Plzni, Strakonici, Brně a Ostravě. Ostatní mají celoroční možnost stahování na základě paušální platby nebo si vybrané tituly za vynaložené náklady objednávají prostřednictvím objednávkového systému Biblio. Taková spolupráce je součástí naší každodenní agendy, o jejichž novinkách se pak s kolegy každoročně informujeme na Semináři zvukové knihy v Třebíči.

Existuje ve vaší profesní oblasti také zahraniční spolupráce, a pokud ano, na co se nejvíce zaměřuje?

KTN má mezi Čechy žijícími v zahraničí čtenáře po celém světě, nejvíce uživatelů digitální knihovny je přirozeně ze Slovenska. Slovinci vůbec mají velmi hezký vztah k českému mluvenému slovu.

Naše knihovna zaujímá rovněž významné místo ve světě nevidomých esperantistů, což má svoji tradici. Karel Emanuel Macan, jehož jméno máme v názvu, zorganizoval roku 1921 v Praze 1. mezinárodní sjezd nevidomých esperantistů, který se pak každý rok opakoval v místě, kde se konal sjezd vidomých esperantistů. V současnosti KTN vyrábí a distribuuje tři bodové časopisy v jazyce esperanto. Pro Mezinárodní ligu nevidomých esperantistů (LIBE), jejímž cílem je sdružovat nevidomé a zrakově postižené esperantisty z různých zemí, aby jim pomohla při studiu, zdokonalování a praktickém používání mezinárodního jazyka, je to časopis *Ligilo*. Pro Italian Association of Blind Esperantists se u nás tiskne a expeduje *Itala Ligilo*, pro domácí redakci *Zory* pak periodikum *Aurora*. Mezinárodní kontakty je nezbytné kultivovat také v oblasti technického

vybavení. Unikátní tiskové stroje na Braillovo písmo mají jediného evropského výrobce, jímž je norská firma Braillo Norway A/S.

A váš výhled do budoucnosti instituce a jejího působení ve prospěch nevidomých a slabozrakých uživatelů?

Tady bych se vrátila ve své odpovědi k vaší první otázce. Naprosto zásadní je permanentní zdůrazňování významu Braillova písma, byť by se to někomu mohlo jevit jako nemoderní a zpozdilé, což už se naštěstí příliš neděje. Za druhé je důležité neustálé zdokonalování Digitální internetové knihovny, jejíž dostupnost je pro nevidomého uživatele důležitým bonusem. Digitální knihovnu provozuje KTN od roku 2009, tedy značná část naší produkce má digitální podobu. Jedná se nejen o zvukové knihy ve formě mluveného slova, ale také o publikace v Braillově písmu, k nimž se automaticky pořizuje i jejich digitální podoba. Každá taková kniha je tak čtenářsky dostupná dvěma způsoby: jako publikace v bodovém písmu a jako digitální text s možností zvukového výstupu. Zároveň se archivuje pro potřebu zhotovení dalších výtisků pro zapůjčení či prodej.

Pár desítek uživatelů stále ještě před CD a MP3 či stahováním preferuje původní kazety, které alespoň v minimální míře zachováváme tam, kde to technická kvalita dovoluje – převedení do digitální podoby je ovšem pro záchranu jejich obsahu nutné a v blízké budoucnosti také v plném rozsahu realizovatelné. Nejedná se tady přitom jen o záchranu konkrétních děl – ta mohla být načtena i opakovaně a vydána rovněž v běžné distribuci –, nýbrž v řadě případů zejména o zachování výjimečných hlasů osobností, které v minulosti s KTN spolupracovaly, jako byli např. Richard Honzovič, Heda Čechová, Rudolf Pellar nebo Bořivoj Navrátil. Práce pro KTN představovala v období normalizace leckdy jediné umělecké uplatnění někdejších významných moderátorů a herců, kteří byli tehdy zakázáni, a vymazáni tak z veřejného kulturního života. Jejich výkony jsme povinni zachovat pro budoucnost z historických a studijních důvodů, a také třeba „jenom“ proto, že je to radost – moci se do nich zaposlouchat bez ohledu na to, kolik času od vzniku nahrávek uplynulo.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Foto: archiv KTN

Nové projekty

Knihovědní detektivové

(o vědecko-popularizačním seriálu Knihovny Akademie věd ČR)

Knihovna Akademie věd ČR (KNAV) v roce 2022 připravila ojedinělý projekt, který představuje moderní formou vybrané staré tisky z jejího historického fondu a zároveň propaguje knihovně jako obor. Pro prezentaci svých knižních sbírek a popularizaci vědy spojila své síly s umělci a využila naplno potenciál animovaného filmu. Vznikl jedinečný seriál, který tvoří sedm krátkých animovaných filmů doplněných podcasty a popularizačními texty. Je dostupný na www.knihovedni-detektivove.cz.

Knihovědní detektivové je sedmidílná vědecko-popularizační série, kterou připravilo Knihovědní a PR oddělení KNAV ve spolupráci s produkční, vydavatelskou a uměleckou společností Binary Code. Projekt finančně podpořila Akade-

mie věd České republiky; poděkování patří Strahovské knihovně, Národní knihovně ČR a Ateliéru Krupka.

Nápad propagovat knihovně a poklady z historického fondu KNAV vznikl během covidové izolace, kdy většina z nás využívala virtuální prostor častěji, než by si přála. Naším záměrem bylo inovativní, poutavou a neotřelou formou přiblížit pohled na knižní kulturu a upozornit na vše, co práce knihovnědce zahrnuje. Jedním z nápadů bylo představit knihy jako předmět detektivního pátrání a knihovnědu jako dobrodružství objevování ve vizuálně podmanivém krátkém filmu. Díky předchozí úspěšné spolupráci na jiném popularizačním projektu KNAV IluStory (www.ilustory.cz) byla volba uměleckého studia Binary Code (www.binarycode.one) jasným krokem.

Knihověda zblízka a v souvislostech

Původní představy o podobě seriálu, jeho obsahu a formě zpřístupnění nabývaly během několikaměsíčních příprav jasnějších kontur. Postupně vykrystalizovaly do podoby sedmi dílů, které představují jednotlivá témata související s knižní kulturou. Každý z dílů funguje samostatně a zároveň je volně propojen s dalšími díly, takže celá série vytváří celek. Cílovou skupinou, na niž série míří, jsou především středoškolští studenti, ale na své si přijdou milovníci knih všech věkových kategorií. K projektu vznikl web (dostupný na www.knihovedni-detektivove.cz). Zde jsou ke shlédnutí jednotlivé díly, podcasty, doprovodné texty, odkazy na důležité zdroje i další doprovodné materiály. Jednotlivá videa jsou dostupná i na YouTube kanálu KNAV a v Česko-Slovenské filmové databázi, podcasty jsou k poslechu na streamovacích platformách včetně Spotify.

Sedm dílů popularizační série představuje z širší perspektivy a neotřelým způsobem různé oblasti, kterým se věnuje knihověda. Tématem jednotlivých dílů je například:

- knižní ilustrace a cenzura;
- okolnosti vzniku knižtisku a příběh jeho vynáleze;
- vydavatelské strategie a knižní obchod;
- vliv knih na veřejné mínění;
- různé způsoby šíření informací a proměna úlohy knih v něm;
- restaurování a konzervace knih;
- knihovny jako předmět válečné kořisti.

Každý díl sestává ze tří vzájemně propojených složek: videa, audia a textu. Krátký, vizuálně podmanivý animovaný film osloví nejširší publikum a zároveň nastíní téma celého dílu. Téma dále rozvádí a vysvětluje podcast, který formou rozhovoru vystihuje základní myšlenku dílu. Textová složka pak pojednává o tématu zasadí do širšího kontextu a vybídne k dalším aktivitám.

Využití seriálu

Ambiciózní popularizační projekt Knihovědní detektivové je vedle prezentace bohatého knižního fondu KNAV také propagace knihovnědu jako atraktivního oboru. Zájemci na webových stránkách projektu najdou další odkazy na oborově významné edukační zdroje, včetně videí o knižtisku, výrobě papíru či pergamenu a dalších technikách souvisejících s výrobou knih i rukopisů. Na webu jsou dostupné také virtuální výstavy, digitalizované tisky i odkazy na související specializované databáze vytvářené v KNAV: Ovidiovy Proměny v historické ilustraci (www.ovidiovy-promeny.cz) a Švédská knižní kořist z Čech a Moravy (www.knizni-korist.cz).

Jednotlivé díly a jejich obsah najdou uplatnění jako doplněk středoškolské výuky v seminářích dějin umění, literatury, informační vědy, psychologie nebo sociologie. Projekce vizuálně atraktivního krátkého filmu pomůže navodit diskusi nad obecnějšími tématy a nahlédnout na ně z jiné a širší perspektivy. Vědecko-popularizační série byla s úspěchem a odezvou představena středoškolským učitelům během Školy českého jazyka a literatury pro pedagogy konané v rámci projektu Otevřená věda (www.otevrenaveda.cz).

Popularizační projekt Knihovědní detektivové je pojat jako detektivní pátrání a vyšetřování. V druhém plánu má vybízet k zamyšlení nad obecnějšími otázkami, které kniha jako materiální objekt i nosič informace vyvolává. Cenzura, zatajování informací, krádeže knihoven, ničení knih, role knih v mediálních kampaních i sociálních konfliktech nebo překládání a recepce knih jsou jen některé z otázek a témat, která řeší moderní knihověda. Právě na ně a na širší kontext vnímání knih a knihovnědu chtěl tento seriál poukázat. Pokud se mu podaří nalézt a oslovit další vyšetřovatele, bylo pátrání úspěšné.

ANDREA JELÍNKOVÁ | jelinkova@lib.cas.cz

Dvojtečka a středník Městské knihovny v Praze

Jednotný vizuální styl je velmi důležitou součástí prezentace instituce na veřejnosti. Kvalitní zpracování podporuje její jednotu a stabilitu, zvyšuje povědomí o existenci a vyvolává u veřejnosti pocit solidnosti a důvěryhodnosti. Základními prvky jednotného vizuálního stylu jsou logo, písmo a barevnost. Tak začíná úvodní text *Manuálu jednotného grafického stylu Městské knihovny v Praze* (dále jen *Manuál*), který v roce 2004 zpracoval grafik a designér Libor Jelínek. A v roce 2023 nezbyvá než souhlasit. Možná s doplněním, že na rozdíl od roku 2004, kdy se počítalo hlavně s využitím v tisku, jsou dnes požadavky na použití loga mnohem širší.

Stávající logo Městské knihovny v Praze (MKP) vzešlo z návrhů, které zpracovávali studenti ateliéru grafického designu a vizuální komunikace VŠUP pod vedením doc. Rostislava Vaňka jako svoji ročníkovou práci. Předložené návrhy hodnotila komise složená ze zaměstnanců knihovny z různých oddělení a pozic. Soutěž vyhrál návrh Libora Jelínka, dnes známého grafika a designéra, zakladatele studia Dynamo Design. Čas ukázal, že jsme vybrali správně – logo i barevnost jsou nadčasové, ani po dvaceti letech neztrácejí lehkost a nabízejí širokou variabilitu.

Logo MKP vychází z písma Helvetica Bold CE. Využitím upravené dvojtečky a středníku vzniká grafický prvek, který spolu s názvem tvoří obrazovou část loga. *Manuál* obsahuje povolené i nepovolené varianty užití loga, definuje rozměry a poměry stran při různých užitích a nabízí i různé varianty (řádková, třířádková, dvojtečka/středník jako hlavní prvek), ale i jeho postavení s logem hl. m. Prahy, zřizovatele MKP. Barevnost celkového vizuálu vychází z barevnosti loga: základními barvami jsou červená a šedá, doplňkové černá a bílá. Samozřejmě, že ne jakákoli červená a jakákoli šedá, ale přesně definované pro Pantone, CMYK, RGB i RAL vzorníky.

Správné užití loga a další rozvoj jednotného grafického stylu spadá do kompetence interního grafického úseku, který je součástí oddělení komunikace. Hlavní slovo má pak hlavní grafik, respekt-

tive grafická. Aktuálně probíhá poměrně významná personální obměna úseku a také nás čeká hledání odpovědí na takové otázky, jako je použití šablon (interní nástroj/cloudové řešení komerčního nástroje), jednotný vizuální styl grafických prvků na sociálních sítích, aplikaci, na webu nebo množící se nepovolené užití loga subjekty, které chtějí využít důvěryhodnosti značky. Ve spolupráci s externím grafikem Alešem Mičkou budeme upravovat vizuály šablon pro kulturní program v sálech, které používáme od roku 2018.

Vybrané ukázky do přílohy Čtenáře se věnují užití loga na tiskových materiálech, tedy jen malé části problematiky zvané jednotný vizuální styl. Pro zarámování jsou ukázky tiskových dokumentů doplněny příkladem dobré praxe použití loga v exteriéru.

Označení knihovny směrem do ulice je velmi důležitou součástí vizuálního stylu. Vzhledem k omezenému prostoru uvádím pouze jeden příklad – označení pobočky ve Školské ulici (viz P3). Obecně platí, že v návrzích obnovy se snažíme vycházet z umístění pobočky, možností, které nabízí budova, a zohledňovat pokyny pro označení provozu uvedené v *Manuálu pro kultivovanou Prahu*. Menší úpravy navrhuje interní grafický úsek, na kompletních revitalizacích nebo značení nových poboček spolupracujeme s architekty a designéry (monom works, Schwestern, Hořava architekti).

LENKA HANZLÍKOVÁ | lenka.hanzlikova@mlp.cz

Městská knihovna v Praze

ČTENÁŘSKÝ PRŮKAZ

www.mlp.cz/prukazy

Chcete vědět víc? Ptejte se knihovnic a knihovníků.

www.mlp.cz www.facebook.com/knihovna

Ideový návrh studio monom, realizace Grafický úsek OKO a Česká origami společnost

OTEVÍRACÍ DOBA

pondělí	13 – 20
úterý	9 – 20
středa	9 – 20
čtvrtek	9 – 20
pátek	9 – 20
sobota	13 – 18

Kamerami chráníme majetek a vaši bezpečnost.
Záznamy uchováváme nejvýše 3 dny.
mlp.cz/gdpr

V případě havárie volejte 733 677 353

Ústřední knihovna Mariánské nám. 98/1 **telefon 222 113 555**
Praha 1 **www.mlp.cz**

Pobočka Dittrichova, Dittrichova 1543/2, Praha 2

VÝSTAVA

KDO ŠEL TAKÉ DO BETLÉMA

Známa ilustrátorka a autorka knih pro děti Andrea Popprová vystavuje své ilustrace z nové knihy Pohádky od Ježíška, kterou vydalo nakladatelství Triton a napsala ji Lenka Rožnovská.

úterý 29.11.2022 - čtvrtek 2.2.2023

Výstavu si můžete prohlédnout v provozní době knihovny.

Vstup zdarma

www.mlp.cz

Informační provozní vývěsky. Jednoduchá grafika v barvách MKP,
tisk interní na objednávku, různé formáty

Obnova obsahu výkladců a firemního značení pobočky ve Školské ulici

Exteriér pobočky Školská v Praze 1 tvoří řada klasických obchodních výkladců prvorepublikového stříhu, včetně typických rolet a drobných detailů. S ohledem na původní stav i umístění pobočky v městské památkové rezervaci Praha byly změny konzultovány s architekty z ateliéru Monom Works. Připravený projekt sloužil při realizaci jako ideový koncept. Celkové náklady na revitalizaci v roce 2021 přesáhly 100 000 korun.

Revitalizace obsahovala nový nátěr exteriéru výkladců a rolet, bylo vyměněno firemní značení, takže nyní lépe zapadá do charakteru ulice. Do šedé barvy je laděno i vybavení výloh. Stojany na knihy byly vyrobeny na míru a umožňují snadnou obměnu vystavených knih nejen směrem do ulice, ale i do interiéru pobočky. Vybavení parteru nově doplňuje knihobudka, přístupná z ulice Školská, kterou dostalo hlavní město Praha od svého partnerského města Frankfurt nad Mohanem.

Plakáty k akcím. Měsíční výběr devíti akcí v sálech Ústřední knihovny v šabloně Touch Branding (2018) a pozvánka na akci v pobočce Dittrichova generovaná v Letákovaci, interním nástroji pro výrobu plakátů do šablony

Exteriér (výkladce a firemní značení)
pobočky Školská (Praha 1), 2021

Foto: Pavel Klikar

Knihovna na Skalce

Po	13 – 19
Út	9 – 16
St	12 – 19
Čt	12 – 19
Pá	9 – 16

Rubensova 2237/2
Praha 10
1. patro

2 minuty od metra

 Městská
knihovna
v Praze

mlp.cz/skalka

Vizuál inzerce v City Light Vitrině na metru Skalka;
upozornění na pobočku Skalka v blízkosti dopravního uzlu (2022)

Periodika na území dnešní ČR

Pražské poštovské noviny a jejich pokračovatelé

Příspěvek k historii periodik publikovaný v lednovém čísle se zabýval titulem *Extraordinari Wochentliche Postzeitung*, nejstaršími novinami, které vycházely na našem území a jejichž jazykem byla **němčina**. Text únorový jsem věnovala nejstarším **česky** psaným novinám vydávaným na území země Koruny České, a to *Pražským poštovským novinám*, jejichž první číslo vyšlo 4. 2. 1719.

Jejich vydavatelem byl pražský tiskař Karel František Rosenmüller starší (1678–1727), který privilegium k vydávání českých novin obdržel 22. 11. 1718. Noviny, jejichž vydávání předem oznámil leták vytištěný 25. 1. 1719, pak vycházely obvykle vždy v úterý a v sobotu. První ročník byl zpětně opatřen titulním listem *Český Postilion neboližto Noviny české*, odtud také obvyklý název těchto novin *Postilion*.

V souladu s tehdejšími územními noviny obsahovaly hlavně zahraniční zprávy, jejichž zdrojem byly především poštou docházející vídeňské listy, v tomto případě *Videňské diarium*, tiskly se bez titulků v jednom sloupci a zprávy byly za sebou řazeny bez ohledu na důležitost obsahu. První ročník vycházel v rozsahu čtyř stran, od druhého ročníku byl rozsah rozšířen na stran osm, přičemž často, zejména v prvním roce vydávání, vycházela v jeden den ještě další čtyřstránková čísla.

Po smrti Karla Františka Rosenmüllera staršího v roce 1727 převzal vydávání novin jeho syn Karel František Rosenmüller mladší, po něm pak v roce 1745 jeho pozůstalá manželka Žofie Jana Rosenmüllerová. Úroveň novin však postupně klesala po stránce obsahové i jazykové a ubývalo také předplatitelů. Titul pro nezáměr čtenářů zcela zanikl v roce 1772, poslední číslo vyšlo čtvrtého února téhož roku.

Vydávání českých novin bylo Rosenmüllero-vými dědici obnoveno v roce 1782, kdy začaly vycházet *Pražské české noviny*, ovšem vydávání bylo již v roce 1784 opět zastaveno. Poté převzal vydávání českých novin Jan Ferdinand hrabě ze Schönfeldu (1750–1821) a v roce 1786 začaly vycházet *Schönfeldské císařsko-královské pražské noviny*. Jejich redaktorem byl až do roku 1789 pozdější významný nakladatel Václav Matěj Kramerius (1753–1808), který noviny obohatil o nové rubriky a významně tak pozvedl jejich úroveň. Po Krameriovi se stal v roce 1790 redaktorem básník a dramatik Václav Thám, pod jeho vedením však nastal citelný pokles úrovně periodika a v roce 1792 muselo být vydávání znovu zastaveno. K dalšímu obnovení vydávání českých novin Schönfeld přistoupil v roce 1796, kdy začaly vycházet *Císařské královské privilegované Pražské poštovské noviny*. Jejich úroveň nebyla příliš vysoká a docházelo k častým změnám redaktorů; v letech 1818 až 1819 je nicméně úspěšně vedl básník Josef Linda, jeho práci však od roku 1810 omezovala nová cenzurní pravidla. Kvůli nepříznivým politickým a ekonomickým okolnostem tak noviny krátce po jeho odchodu definitivně zanikly.¹

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: STEJSKALOVÁ, Eva. *Novinové zpravodajství a noviny v Čechách od 17. století do roku 1740*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2613-0; BEDNÁŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); WÖGERBAUER, Michael. Kalendáře, noviny, privilegia? Studie o páteři tiskařského podnikání v Čechách 18. století. In: *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum*, 63, 2018, č. 3–4, s. 16–24; dále vybraná hesla z *Encyklopedie knihy* uveřejněné na portálu Knihovně.cz, dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana [cit. 29. 12. 2022].

SAM – Statistický a analytický modul České literární bibliografie

Říká se, že obraz či fotografie vydá za tisíce slov. Platí to i ve vědě. Leckdy je přehlednější a srozumitelnější prezentovat své výsledky prostřednictvím grafu či tabulky, než je složité vysvětlovat v textu se spoustou čísel. Dokazují to i výsledky bibliografických analýz, které jsou v grafické podobě leckdy mnohem jasnější a dokáží jednodušeji nastínit souvislosti mezi jednotlivými údaji. Současně tyto vizualizace umožňují zohlednit i proměnlivost dat na časové ose a poukázat tak na dílčí trendy či anomálie ve zkoumaném materiálu.

Badatelské výzvy

Přestože oborové článkové databáze byly primárně koncipovány pro vyhledávání konkrétních článků a informací, a proto se využívají především při vytváření specializovaných bibliografií a rešeršů, s rozvojem počítačové techniky, digital humanities a kvantitativních metod výzkumu se jejich potenciál pro badatele rozšířil. Ti kromě oborové specializace databází mohou využít/využívají jejich další přednost, a to velké množství standardizovaně zpracovaných informací, jež pokrývají dlouhé časové období. Konkrétně v případě České literární bibliografie (ČLB) se tak databáze stává zdrojem pro analýzy širokého spektra výzkumných otázek, ať již např. z oblasti literárněsociologické (věk autorů, genderové aspekty, knižní trh apod.), nebo publikačních strategií konkrétních osob či skupin v závislosti na jednotlivých komunikačních okruzích (oficiální vs. neoficiální).¹

Nové nástroje

Na tento trend práce s databázemi ČLB zareagovala tým, že od roku 2012 cíleně retrospektivně

propojuje maximum údajů v databázi se jmennými a věcnými autoritami s perzistentními identifikátory, sjednotila metodu zápisu a strukturu původně disparátních databází a prostřednictvím strojových i manuálních kontrol věnuje systematickou pozornost redakci databáze. Kromě homogenizace údajů se ČLB pustila i do vývoje vlastního nástroje pro práci s daty a jejich vizualizací. V rámci projektu Český literární internet (2017–2021) vznikl softwarový nástroj, který toto vše umožňuje: Statistický a analytický modul, zkráceně SAM.²

SAM byl vyvíjen jako nadstavbový nástroj discovery systému VuFind³, v němž jsou data ČLB veřejně prezentována od konce roku 2020. Výhodou tohoto řešení je skutečnost, že modul pracuje s databází v reálném čase a zobrazovaná data tak odpovídají jejímu nejaktuálnějšímu stavu. Z kapacitních důvodů je velikost zobrazované rešerše nastavena na maximální počet 25 000 záznamů. Jednorázově pak lze stáhnout celý obsah rešerše jako strukturovaný CSV soubor až do počtu 75 000 záznamů. Obsáhlejší rešerše je možno z ČLB získat prostřednictvím samostatného API rozhraní.

SAM a jeho struktura

Do modulu se vstupuje přes tlačítko Grafy, jež je umístěno v záhlaví výsledku rešerše vytvořené ve VuFindu spolu s ostatními ikonami. SAM je volně přístupný, k jeho využití není třeba žádné registrace.

Po kliknutí na ikonu získáme vizuální náhled výsledku rešerše prostřednictvím grafů a tabulek členěných do šesti základních kategorií. V případě data vydání je obsah rešerše promítnut podle jednotlivých kalendářních roků na časové ose.

Výsledné grafy lze dále dynamicky upravovat, tj. nastavit množství zobrazených položek (5, 10, 20) či některé z nich případně z vizualizace zcela vypustit. Badatel si koláčové grafy může stáhnout ve formátu JPG nebo si podkladová data uložit ve formátu CSV a dále je upravovat podle individuálních potřeb prostřednictvím pokročilejších softwarových nástrojů pro zpracování dat či tvorbu grafů.

Důvěřuji, ale prověřuji

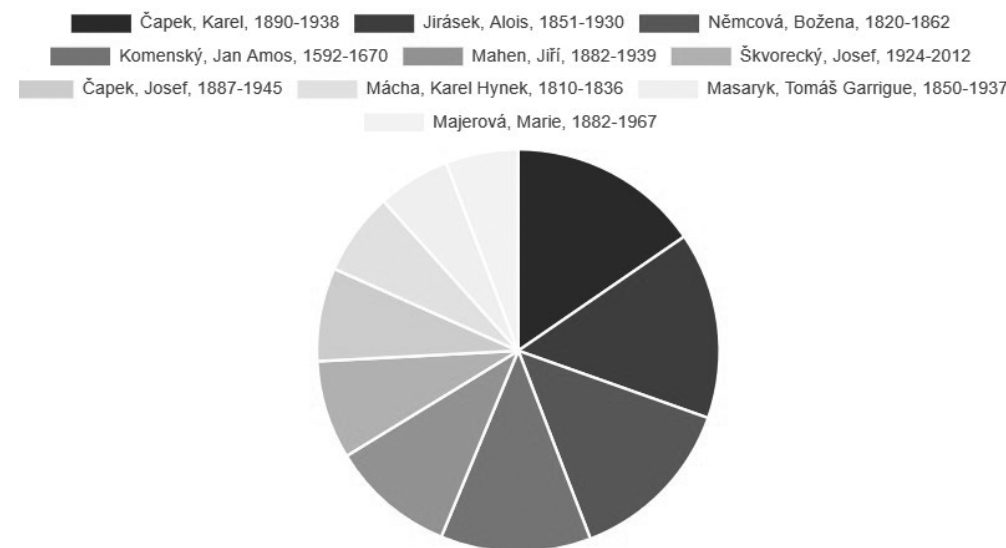
Výzkumný potenciál databáze ČLB je díky množství, komplexnosti a standardizovanosti (MARC21)

informací, které obsahuje, nesporný. Tato silná stránka se však stává do určité míry i její slabinou. V průběhu 75 let existence databáze se totiž několikrát výrazně proměnila metoda a norma zpracování i samotný excerpční záběr.⁴ Pro adekvátní interpretaci dat je tak důležité znát strukturu databáze a informace, které obsahuje, jinak může snadno dojít k dezinterpretaci výsledků rešerše. Protože databáze ČLB obsahuje již přes dva miliony záznamů, nejedná se vždy o triviální záležitost. Úprava dat před samotnou analýzou vyžaduje určitý čas, v případě složitějších dotazů dokonce i spolupráci se zpracovateli databáze.

Kvantitativní přístup k bibliografickým záznamům však otevírá nové perspektivy, jak s databázemi tohoto typu pracovat a jeho prostřednictvím potvrzovat či vyvracet tradované interpretace určitých jevů či získat tvrdá data pro své domněnky. Z těchto důvodů je ambicí modulu usnadnit badatelům práci jak se získáváním dat z databáze ČLB, tak s jejich prezentací v grafické podobě. S dalším rozvojem SAM ČLB počítá i v budoucích projektech.

PAVLA HARTMANOVÁ | hartmanova@ucl.cas.cz

Výsledky podle tématu – osoba

¹ Více k datovému výzkumu bibliografických dat ve studii: MALÍNEK, V. a P. HARTMANOVÁ. Bibliografické databáze jako pramen pro datovou analýzu: potenciál a limity České literární bibliografie pro kvantitativní výzkum. *Střed: časopis pro mezioborová studia Střední Evropy* 19. a 20. století. 2021, 13(1), 50–81. Dostupné z: <https://doi.org/10.54681/c.2021.1.3>.

² Prezentaci modulu, která zazněla na závěrečném workshopu projektu Český literární internet (28. 4. 2021), lze zhlédnout na youtube kanálu ČLB: https://youtu.be/xrUK0_b7fu0.

³ Vstup z hlavní stránky ČLB: <https://clb.ucl.cas.cz>.

⁴ Informace k šíři excerpčního záběru pro jednotlivá časová období jsou dostupné na stránkách ČLB: <https://clb.ucl.cas.cz/databaze/soucasna-bibliografie-od-roku-1945/>.

Sto let městské knihovny ve Frýdku-Místku slavíme dvakrát

Historie knihovny ve Frýdku-Místku stejně jako historie města není úplně jednoduchá. Frýdek-Místek, dnes město s padesáti pěti tisíci obyvatel, před sto lety ještě neexistovalo. Je zde slezský Frýdek na pravém břehu Ostravice a moravský Místek na levém. Ve Frýdku vzniká knihovna přesně o rok dříve než v Místku, a to 28. 10. 1922. Do té doby v obou městech fungují veřejné knihovny místních spolků – Matice osvěty lidové, Občanské besedy, Sokola a Matice místecké.

Samotnému vzniku knihoven Frýdku a Místku předchází několik důležitých událostí. První a zásadní je vydání knihovnického zákona v roce 1919. V dubnu 1921 obdrží okresní hejtmánství upozornění na povinnost zřízení veřejné knihovny obecní. V srpnu 1922 je ve Frýdku uspořádán třítydenní státní knihovnický kurz, na kterém jsou ještě podmínky vzniku knihovny upřesněny.

Knihovna ve Frýdku

První obecní knihovna ve Frýdku sídlí v místnosti bývalé sborovny tkalcovské školy. Knihy uspořádá a připraví k vypůjčení odborný učitel Karel Kalus (1884–1961, knihovník v letech 1922–1932), který je hlavním knihovníkem do roku 1932. Půjčuje se vždy ve středu a pátek od 15 do 19 hodin a v neděli od 8 do 11 hodin. První fond obsahuje kolem 700 svazků knih. Na základě knihovnického zákona vzniká taktéž knihovna pro německou menšinu.

V roce 1932 probíhá v knihovně inspekce a státní instruktor dr. Calábek upozorní na skutečnost, že knihovník Karel Kalus nemá požadované vzdělání na funkci knihovníka a že si je podle zákona musí doplnit. To se Karla Kaluse dotklo natolik, že se této práce vzdává. Na jeho místo je vypsán konkurz. Přihlásí se pouze jedna uchazečka, tehdy dvacetišestiletá doktorka filozofie Bohumila Šretrová z Prahy, uznávaná spisovatelka, překladatelka a knihovnice se znalostí pěti jazyků.

*Karel Kalus
(1884–1961) –
první knihovník
ve Frýdku
(1922–1932)*

Foto: Muzeum Beskyd
Frýdek-Místek

Měla i tři semestry práv a absolvovala požadovanou státní zkoušku z knihovnictví. Bohumila Šretrová (1905–1994, knihovnice ve Frýdku v letech 1932–1938) se stala pro frýdecké knihovnictví nesporným přínosem. Realizuje řadu čtenářských besídek o vývoji písma a českého písemnictví, vede fotografický kurz, uspořádá přednášku *O ženách a pro ženy* a sepisuje *Čtenářovu příručku*. Společně s knihovní radou stanovuje první knihovní řád. Velkou část svého života se zajímá o lužicko-srbskou kulturu a historii.

V roce 1932 je knihovna přestěhována do prvního patra frýdecké spořitelny, dnes sídla magistrátu města. Zde sídlí do roku 1945.

V roce 1938 nastupuje na místo knihovníka zánícený a knihovnictví plně oddaný Drahomír Gawrecki (1919–1988, knihovník ve Frýdku v letech

1938–1946). Do frýdecké knihovny přichází v těžkém předválečném období, ale i přesto se mu povedla řada prospěšných aktivit, které knihovnu povznesly. Uspořádá sběr knižních darů, který knihovní fond obohacuje o 700 svazků. Také rozšiřuje půjčovnu dobu a zavádí půjčování pro mládež. Důležité pro něj jsou i zájmy a potřeby čtenářů, které se snaží zjišťovat formou dotazníků. Během nacistické okupace se podílí na záchraně zakázaných knih. Působení ve frýdecké knihovně je však pro něho jen odrazovým můstkem k úspěšné a celoživotní kariéře v oblasti knihovnictví. Zastává funkci zemského knihovnického inspektora a je také ředitelem celé řady knihoven. V oboru knihovnictví je uznávaným expertem doma i v zahraničí. Rovněž působí jako básník a překladatel.

*Blandina Čížková
(1859–1925) –
první knihovnice
v Místku
(1923–1925)*

Foto: Muzeum Těšínska

Knihovna v Místku

V Místku vzniká knihovna přesně o rok později, a to 28. 10. 1923. Již v roce 1922 začíná na vzniku knihovny pracovat šestičlenná knihovní rada. Ta vyzývá místní spolky i občany k darování knih.

Prvních deset let sídlí v budově okresní politické správy. Při svém otevření knihovna obsahuje kolem 1300 svazků a má 297 čtenářů. Vedením knihovny je pověřena Blandina Čížková (1859–1925, knihovnice v Místku 1923–1925), která knihovnu úspěšně vede až do své smrti v roce 1925. Od roku 1894 je hlavní vydavatelkou, ale i redaktorkou *Novin Těšínských*. Celý život se věnuje osvětové činnosti. Místní písmák J. L. Mikoláš ji nazývá slezskou Boženou Němcovou. Osobností Blandiny Čížkové se zabývá mimo jiné Muzeum Těšínska.

Na místo knihovníka potom nastupuje Václav Čabla (knihovník v Místku 1925–1944), zaměstnanec městského úřadu s polovičním úvazkem pro knihovnu.

Budova okresní politické správy. Nejstarší sídlo knihovny v Místku (1923–1933)

Foto: Státní okresní archiv Frýdek-Místek

Mezníkem v historii knihovny je rok 1943, kdy dochází ke sloučení měst Frýdku a Místku. Snaha propojit obě města se objevuje již dříve, ale naráží na patriotismus občanů obou měst, který můžeme pocítovat i dnes. O rok později jsou sloučeny i knihovny.

Knihovna ve Frýdku-Místku

Knihovní rada stanovuje, že frýdecká knihovna bude centrální a místecká bude její pobočkou. Po válce se v městské kronice v roce 1947 uvádí, že s umístěním knihovny byli obyvatelé obou měst docela spokojeni. Našli se ale i místečtí patrioti, kterým bylo zatěžko navštívit knihovnu, která se nacházela ve frýdecké části v pronajatých prostorách v budově naproti nádraží. Knihovna obývá celkem 14 prostorných místností a užívá se nábytku zkonfiskovaného po Němcích.

Čtenáři se konečně dočkají vlastní čítárny, studovny, oddělení pro mládež a v době, kdy se netopí, také čítárny pro mládež. Později je vybudováno hudební oddělení s klavírem. Knihovna má vlastní knihařskou dílnu. Ve fondu je celkem 21 872 svazků knih a pracuje zde osm zaměstnanců.

Ve vedení knihovny se do roku 1960 vystřídají Jan Popelka, Jarmila Procházková, Miroslava Kubalová a Jan Pěchanka.

V roce 1952 městská knihovna Frýdek-Místek získává status okresní knihovny a vzniká zde také metodické oddělení.

Rok 1960 je pro knihovnu rokem velkých změn. Knihovna je přestěhována do Sekerovy vily na ulici Na Veselí. Prostory zde jsou menší, proto je zrušena studovna, hudební oddělení a čítárna.

Sekerova vila – zde sídlila knihovna více než 30 let (1960–1992)
Foto: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek

Knihovna získává nového ředitele Jana Svobodníka, který setrvává ve funkci dlouhých 32 let!

V roce 1965 se buduje střediskový systém; knihovna se stává metodickým centrem a zajišťuje nákup a zpracování knih pro celkem 76 lidových knihoven a 39 poboček. Rozšiřuje své služby, zahajuje spolupráci se školami a zajišťuje mezi-knihovní výpůjční službu. Osmdesátá léta knihovny lze nazvat obdobím centralizace. Knihovna se stává centrem veškerého dění a musí přijmout více úkolů a funkcí.

Dalším mezníkem její historie se stávají 90. léta. Po sametové revoluci se do fondu vrací zakázaná literatura, do té doby uložená ve sklepě. V roce 1992 se opět zavádí registrační poplatek (dospělí 20 a děti 10 korun), čímž klesá počet čtenářů. Rozpadá se centralizovaný systém a okresní knihovna zaniká.

Prvního ledna 1993 se začínají psát dějiny Městské knihovny Frýdek-Místek, příspěvkové organizace. Z důvodu restituce Sekerovy vily je knihovna přemístěna do budovy Fischerovy vily, kterou město pro tento účel zrekonstruuje. Do

funkce ředitelky knihovny je jmenována Ladislava Hrušková (ředitelkou 1993–2009). Od roku 1993 dochází také k automatizaci knihovnického systému, která je pro celou knihovnu dokončena v roce 1998.

Knihovna rozšiřuje svou činnost o pořádání kulturních pořadů. Recitály se konají ve večerních hodinách a jsou velmi oblíbené. Jako prvního hosta přivítala knihovna spisovatele Ludvíka Vaculíka spolu s Janem Rokytem. Mezi další patří Ilja Racek, Radovan Lukavský, Antonín Přidal, Štěpánka Haničincová s Janem Přeuhlem, Hradišťan, Jiří Dědeček, Jaromír Nohavica a další. V roce 1993 byla poprvé vyhlášena literární soutěž *Můj svět* pro začínající autory, která se od tohoto roku pořádá každoročně. Knihovna rovněž navazuje přeshraniční spolupráci (Księżnica Beskidzka w Bielsku-Białej a Krajská knižnica v Žilině).

V devadesátých letech také došlo k přestěhování všech místeckých poboček, do té doby rozmístěných v různých částech města, do dvou spojených budov na Hlavní třídě. Rozsáhlá rekonstrukce pobočky v Místku započala v roce 2020. Knihovna byla rozšířena o jedno poschodí, velkou terasu a multifunkční učebny. Rekonstrukce trvala necelé dva roky a byla dokončena na jaře 2022. Společně se získem prestižního ocenění Městská knihovna roku, udělovaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR, tak knihovna obdržela krásný dárek ke svému stoletému výročí.

Oslavy byly zahájeny ve Fischerově vile. Celý slavnostní večer probíhal v duchu 20. let, atmosféru navozovala swingová kapela LAM trio. Tím ale oslavy zdaleka neskončily. Všechny akce pořádané během následujícího roku 2023 se ponese ve znamení stoletého výročí a budou zakončeny na podzim, kdy oslaví sto let knihovna v Místku.

DAGMAR RUMIANOVÁ

rumianova@mkfrydek.cz

TATIANA ANTOŠOVÁ

antosova@mkfrydek.cz

POUŽITÁ LITERATURA:

- DROBIŠ, Dominik. *Školství, osvěta a knihovnictví ve Frýdku-Místku*. Rukopis v Muzeu Beskyd Frýdek-Místek.
- STANOVÁ (Směkalová), Dagmar. *Dějiny Městské knihovny ve Frýdku-Místku po roce 1945*. Opava, 1998. Slezská univerzita. Filozoficko-přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce Václav Pumprla.
- ŠEDÁ, Marie. *Dějiny Městské knihovny ve Frýdku-Místku do roku 1945*. Opava, 1997. Bakalářská práce. Slezská univerzita. Filozoficko-přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce Václav Pumprla.
- ŠRETROVÁ, Bohumila. *Čtenářova příručka*. Frýdek: Knihovni rada města Frýdku, 1936. 96 s.

Krajské knihovny

Česká knihovna na Islandu

Spolek Čeština na Islandu (ČENI) vznikl v roce 2011. Jeho hlavním cílem je od jeho počátků výuka češtiny pro české dvojjazyčné děti především v Reykjavíku a přilehlých komunitách. V době založení spolku žilo na Islandu přibližně 300 Čechů, zatímco v současné době jich je už kolem 800. To se může zdát málo, ale vzhledem k celkovému počtu obyvatel Islandu (k 1. 1. loňského roku 376 248) to není zanedbatelné.

Děti v české škole je většinou 10–15 s věkovým spektrem od batolat až po dospívající, přestože většina dětí je mladších než deset let. Každý rok jsou otevřeny dvě nebo tři třídy, jedna předškolní a další jedna nebo dvě školní. Mladší děti se seznamují s jazykem prostřednictvím her, říkadel, příběhů a písniček a ti starší se učí číst a psát, vyjadřovat se, rozšiřují si slovní zásobu a získávají další dovednosti a znalosti. Výuka českého jazyka je dotovaná jednou hodinou týdně pro mladší děti a dvěma pro starší; probíhá v prostorách základní školy *Hólabrekkuskóli* v Reykjavíku.

Vznik české knihovny

ČENI je jediný spolek, který dlouhodobě reprezentuje na Islandu českou literaturu a kulturu. Kromě výuky češtiny pořádá také kulturní akce, autorská čtení, prohlídky v muzeích a galeriích v češtině, setkání krajanů, spolupracuje s institucemi v České republice, s Českými školami bez hranic a prostřednictvím zastřešující organizace *Móðurmál – asociace o dvojjazyčnosti* také s dalšími jazykovými skupinami a islandskými institucemi.

Již v létě 2012, krátce po založení spolku, proběhla v České republice první sbírka knih pro děti a mládež, které se staly základem české knihovny na Islandu. Knihovna se zrodila z potřeby poskytnout žákům v české škole dostatek materiálu ke čtení, aby mohli dál rozvíjet svou češtinu. Bez dětských knih by bylo těžké naučit děti bohatou, pestrou češtinu, a přestože si rodiče často knížky z Čech vozí, geografická vzdálenost, omezení hmotnosti zavazadel na palubách

Výsledek sbírky českých knih pro děti a mládež

letadel, ale i drahé poštovné jejich možnosti omezují. Zakladatelky spolku, Zdeňka Motlová a Renata Emilsson Pešková, uspořádaly několik sbírek, které byly velice úspěšné, a první knihy se na Island dostaly za laskavé pomoci cestovních kanceláří, které na ostrov začátkem léta posílaly své autobusy.

Česká knihovna na Islandu získala rychle oblibu. Dnes čítá přes 1000 svazků knih, převážně pro dětské čtenáře, ale zahrnuje i dobrodružnou literaturu, literaturu faktu, vědecko-fantastickou literaturu, českou klasickou literaturu a další žánry. Slouží především dětem, ale využívají ji i dospělí, kteří dávají přednost čtení v češtině před islandštinou, angličtinou a dalšími jazyky. V současné době je dostupná jednotlivcům, dětem zapsaným v české škole a školním knihovnám po celém Islandu. Ve své první fázi byla knihovna spravována členy spolku jako dobrovolnický projekt a financována z členských příspěvků

čtenářů. Knihy postupně dál přibývaly díky darům členů spolku, přátel spolku v České republice, autorům, umělcům, praktikantům a cestovatelům, kteří spolek navštívili a přivezli často jako dar další knihy. Spolek ČENI pak každoročně organizoval čtenářské soutěže pro své žáky, kteří si zapisovali po celý rok přečtené stránky a na konci školního roku byli pak vždy odměněni – jak jinak – knihou. Dalším čtenářským počinem ČENI byly každoroční noci s pohádkou, obdoba *Noci s Andersenem*, kdy děti společně přespávaly při poslechu pohádek a příběhů. Pamětihodnou akcí pro veřejnost ve spolupráci s Městskou knihovnou v Reykjavíku bylo čtení pohádek v češtině v prostorách knihovny, kdy místní knihovnice přinesla dětem k pohádce Smolíček Pacholíček ukázat paroží. ČENI věnovala městské knihovně v Reykjavíku šedesát knih, aby byly co nejprístupnější, např. v rámci meziknihovního výpůjčního systému. Některé české autorky, např. Veronika Válková, Alena Kubínová a Anna Langerová, přijely dětem osobně číst nebo jim autoři četli prostřednictvím online platformy.

Původní systém katalogizace byl vytvořen dobrovolníky spolku na kartonových kartičkách, knihovna byla umístěna v soukromých bytech a několikrát se stěhovala. Praktikanti v české škole knihy označili štítky podle rady profesionální knihovnice Rósy Björg Jónsdóttir, která založila podobně jako ČENI italskou knihovnu a více než deset let ji provozovala ve sklepe.

Vznik vícejazyčné knihovny a osobnost paní Rósy Björg

Radostnější fáze v existenci české, italské a dalších cizojazyčných knihoven nastala, když se realizoval dlouhodobý sen Rósy Björg založit společnou knihovnu Móðurmálu. Rósa Björg pracuje jako specialista v Národní knihovně Islandu a využila svých odborných znalostí k profesionalizaci a sjednocení existujících cizojazyčných knihoven. Ve své roli dobrovolnice zkatalogizovala postupně 8200 knih v 87 jazycích. Kromě knih jsou v knihovně Móðurmálu i časopisy, audioknihy, hudba, DVD a stolní hry. Většina knih se do systému katalogizuje poprvé a velkou zajímavostí je, že pokud počítáme třicet minut na každou původní katalogizaci, věnovala Rósa Björg knihovně 4100 hodin, tj. 512 pracovních dní

svého času. A to vedle další neplacené práce při organizaci, vypůjčování, nákupu, psaní žádostí o granty a zpráv o jejich využití, reprezentaci knihovny, výměnných knižních trzích a komunikaci s nejrůznějšími organizacemi. Jazykový aspekt katalogizace je obzvláště fascinující, protože Rósa Björg s pomocí různých databází a mezinárodních dobrovolníků katalogizuje knihy i v jazycích psaných jinak než latinkou, arabštině, čínštině, japonštině, amharštině a dalších. Za svoji práci dostala různá ocenění a vyznamenání, např. v roce 2020 Vzdělávací a vědecké ocenění od spolku *Siðmennt* za důležitou práci ve prospěch lidských práv a lidskosti, cenu „Jarní vítr“ spolku *Ibby* na Islandu za obohacení dětské kultury a v roce 2021 státní vyznamenání Řád islandského sokola za podporu gramotnosti v jiných mateřských jazycích než islandštině.

Knihovna Móðurmálu je v současné době umístěná v prostorách italského konzulátu v centru Reykjavíku a má otvírací hodiny vždy v pátek od tří do pěti hodin. Od počátku je založená pouze na dobrovolnické práci a závislá na darech a grantech. Fungovala po celé období covidové pandemie. Město Reykjavík knihovnu Móðurmálu podporuje každoročním grantem na pronájem datového prostoru (hosting) v národním knihovnickém systému *Gegnir*. V roce 2021 bylo z knihovny Móðurmálu vypůjčeno celkem 1495 knih a tento počet se každoročně zvyšuje: 76 v roce 2017, 229 v roce 2018, 572 v roce 2019, 903 v roce 2020. Půjčují si většinou děti a mládež, ale také dospělí, žáci a učitelé ze školy mateřských jazyků Móðurmálu, učitelé a školní knihovny a široká veřejnost z celého Islandu prostřednictvím poštovních zásilek.

Knihovna Móðurmálu je unikátní příklad podpory vícejazyčné gramotnosti v islandské společnosti. Do budoucna by si Rósa Björg přála pro knihovnu prostory, kde by čtenáři měli možnost pobýt a jazykové skupiny a školy Móðurmálu mohly organizovat setkání a literární a kulturní události. Hlavním cílem knihovny je rozvoj vícejazyčné gramotnosti a literárních dovedností u vícejazyčných dětí. Uznání toho, že v multikulturní a vícejazyčné společnosti jako na Islandu jsou všechny jazyky oceňovány, rozvíjeny, čteny a používány podle potřeb všech jejich uživatelů. Informace o knihovně Móðurmálu jsou k dispozici na <http://www.modurmál.com/library/>.

Dvojazyčné děti českého původu žijí po celém světě. Bohaté čtenářské zkušenosti a kompetence v češtině, jazycích společností, kde žijí, a další znalosti cizích jazyků jim do budoucna nejen otevírají mnohé možnosti, ale zároveň jejich jazykové schopnosti obohacují společnosti, kde žijí, a snad umožní úspěšnou komunikaci napříč státy a kontinenty o globálních tématech.

RENATA EMILSSON PEŠKOVÁ

| renata@hi.is

Foto: archiv ČENI

Dr. Renata Emilsson Pešková učí na Pedagogické fakultě Univerzity Islandu. Její dizertace *Školní zkušenost vícejazyčných žáků: víceprůřadová studie z Islandu* se zabývala souhrou jazykového repertoáru a školní zkušenosti pěti vícejazyčných žáků. Ve svém výzkumu se zabývá vícejazyčností, pedagogikami, které respektují a staví na vícejazyčnosti, jazykovými strategiemi, výukou mateřských jazyků v neformálních a formálních prostředích. Je spoluzakladatelkou a členkou vedení spolku Čeština na Islandu a předsedkyně Móðurmálu – asociace o vícejazyčnosti.

Inspirace

Cesty s knížkami a kronikou za seniory

Když jsme v Městské knihovně Havířov dostali v lednu 2016 do správy *Kroniku města Havířova*, vedla jsem jako novopečená kronikářka pobočku v Prostřední Suché. Právě v té době jsme ji stěhovali do nových prostor na opačný konec čtvrti. Znamenalo to hledat nové možnosti pro konání kulturně-vzdělávacích akcí. Kronika pro mě v té době znamenala absolutní neznámo, nikdy nekončící práci, hledání určitého systému. Nejdříve mě vůbec nenapadlo, že by i ona mohla být předmětem besed.

Literární besedy, kvízy a prezentace přijali velmi rádi senioři v denním stacionáři Sociálních služeb města Havířova, nedaleké Domovince. Postupně jsem začala docházet také do obou středisek Domova seniorů Havířov i do soukromého zařízení sítě SeneCura v Havířově-Šumbarku. Senioři sami přicházeli s nápady, mj. že by si chtěli rozšířit obzory o současné české literatuře. A to byla výzva. Mám díky nim opravdu načteno a v knihkupectvích a v regálech naší knihovny hledám prvotně české autory a zejména autorky.

Zatím utíkaly měsíce a rozrostla se databáze fotografií, které vznikly při tvorbě kroniky. Tehdy napadlo Dagmar Čuntovou, ředitelku naší knihovny, vybrat fotografie z jednotlivých měsíců roku a prezentovat je seniorkám, které přijaly pozvání na předvánoční posezení v naší knihovně. Tak spatřil světlo světa projekt „Letem Havířovem v roce...“ V lednu 2017 jsem s jeho prvním dílem z roku 2016 okamžitě obešla všechna „naše“ seniorská zařízení. Úspěch byl veliký! Staří lidé totiž milují fotografie, zobrazená místa v nich často vyvolávají vzpomínky. Mnozí se o ně rádi podělí a pro kronikářku města je to výborný zdroj informací o jeho historii. Zájem o dění ve městě mě velmi těšil. Navíc lidem v domovech seniorů už často zdravotní problémy nedovolují, aby se společenského, kulturního či sportovního života naplno účastnili. A takto jsme jim mohli všechno alespoň trochu přiblížit. Stali jsme se navzájem inspirací.

V literárních besedách jsem samozřejmě pokračovala, připravovala jsem zejména čtení. Měla jsem veliké štěstí, že se ke mně připojila kolegyně Monika Kaplanová. Začaly jsme se pokoušet o cosi, co by se při dobré vůli dalo nazvat scénickým čtením. Velký úspěch mají programy o našem městě a jeho blízkém okolí. Vystupovaly jsme v hornických krojích, a tak trochu hrály divadlo. Ale líbila se i prezentace prvních dam naší země a spolu s tím rozhovor s paní Olgou Havlovou, kterou výborně hrála Monika. V současné době opět lovíme v regionálních vodách a snažíme se našim seniorům zprostředkovat díla havířovských autorů.

Chodíme mezi naše seniory rádi. Dva covidové roky byly pro nás o to těžší, že jsme je nemohly navštěvovat. Nedávno jsem byla na výstavě kaktusů oslovena pracovnící sociálně aktivizačních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením z Armády spásy. Získaly jsme nového klienta...

HANA DVOŘÁKOVÁ | kronika@knih-havirov.cz

První rok projektu Městské knihovny v Praze *Naučit se učit*

Projekt *Naučit se učit* je určený studentům a pedagogům pražských středních škol. V jeho rámci jim poskytuje Městská knihovna v Praze (MKP) členství zdarma. Získávají tak bezbariérový přístup k našim prezenčním i online službám a zároveň mohou vybírat z nabídky aktivit a lekcí, které jsme pro ně připravili. Nabídku knihovny mohou ale ovlivňovat i samy školy.

V prosinci 2020 se ze společných diskusí mezi vedením MKP a Pražským inovačním institutem (PII), tedy organizací zřízenou hlavním městem Prahou za účelem plánování, podpory a rozvoje vzdělávání, zrodil plán na spuštění projektu spolupráce MKP s pražskými středními školami. Hlavním smyslem projektu, který ještě v prosinci získal svůj současný název (*Naučit se učit*), bylo poskytnout studujícím středních škol členství v knihovně zdarma, a tím i volný přístup ke všem našim službám. Navíc jsme se za knihovnu zavázali, že připravíme nabídku vzdělávacích aktivit, které budou pokrývat především oblasti informační a mediální gramotnosti, a zároveň využijeme další silné stránky knihovny, zejména existenci našich kreativních center¹, pro nabídku volnočasových aktivit. V únoru 2021 byl tento projekt schválen² a my jsme mohli přistoupit k jednání s několika vybranými školami, které na informaci o něm zareagovaly pozitivně jako první. Nechtěli jsme totiž připravovat aktivity bez toho, že bychom dobře znali potřeby a představy škol.

Na základě mapování potřeb jsme připravili lekce na posílení kompetencí nutných k úspěšnému napsání seminárních, ročníkových a odborných prací. Součástí nabídky se stal i oceňovaný workshop mediálního vzdělávání *deFacto*.³

Každá podobná novinka s sebou logicky nese i proměnu některých vnitřních procesů a nastavení systémů. Souběžně s jednáním s vyučujícími a vedením škol tak probíhalo vyjednávání o textu smluv a samotném financování projektu. Programátoři připravovali změny v automatizovaném knihovním systému a metodické oddělení vše koordinovalo, abychom na jedné straně dostáli všem našim pravidlům, na druhé straně učinili vstup studujících a vyučujících do řad čtenářů a čtenářek MKP co nejjednodušší. Velmi nám v tom pomohla skutečnost, že školy jsme do projektu zapojovali postupně, neboť vyladit technické, administrativní a právní náležitosti nám nakonec zabralo celý školní rok 2021/2022, který jsme si určili jako pilotní.

Do pilotního testování se nakonec zapojilo pět škol (tři gymnázia a dvě střední odborné školy). Na základě rozhovorů s vyučujícími a v některých případech i studenty jsme zjistili, že potřeby škol jsou rozmanité, ale jedno mají přece jen společné – všechny uvítaly, že aktivity mohly probíhat přímo ve škole – s výjimkou termínů, kdy naopak potřebovaly studentům nabídnout program mimo školní budovu (v čase přijímacích a maturitních zkoušek). V rámci pilotu jsme si otestovali zejména třídní cyklus věnovaný me-

diální gramotnosti (co jsou média, jak efektivně vyhledávat informace a jak informace ověřovat) a jednorázové lekce o tom, jak napsat odbornou práci, jak správně citovat a jak si produktivně dělat poznámky (základy skečnoutuingu). Na designu a testování lekcí na téma *Jak na odbornou práci* se aktivně podílely i studentky ÚISK FF UK.

V rámci pilotního testování se školami jsme si též ověřili hypotézu, že tato forma spolupráce může školy povzbudit k vlastní aktivitě, kdy budou studenti společně s námi vytvářet program pro jiné. Několik studentů přírodovědně zaměřeného gymnázia se tak rozhodlo připojit s vlastními aktivitami (pokusy a přírodovědní kvízy) do programu oslav Dne dětí, které spolupřádala pobočka MKP DOK16 na smíchovské náplavce. Je třeba zdůraznit, že studenti se akce zúčastnili jako dobrovolníci ve svém volném čase. Podobných aktivit, které si s naší pomocí už řídí studenti víceméně sami, probíhá v tomto školním roce (2022/2023) již více – studenti si například zorganizovali besedu s tchajwanským básníkem, který byl v Praze na rezidenčním pobytu, uspořádali deskoherní setkání nebo natáčeli sérii videorozhovorů s osobnostmi a na témata, která jsou jim blízká.

Jaká je tedy bilance prvního roku projektu *Naučit se učit* a co nám jako knihovně vlastně přinesl? Nejstručnější odpověď může znít, že máme 1200 nových čtenářů z 18 spolupracujících středních škol. Komunikujeme více než dříve s jednotlivými vyučujícími a společně promýšlíme, jak propojit silné stránky knihovny s potřebami a očekáváním škol. To ocenil například ředitel gymnázia Špitálská Antonín Zajíc: *Do projektu se naše škola zapojila na základě nabídky MKP. Lákala nás možnost podílet se na tvorbě programu, jehož budeme součástí. Program, který*

byl na naší škole realizován, se týkal mediální gramotnosti. Ocenili jsme jeho přípravu na míru pro studenty (ve spolupráci s vyučujícími) a vysokou míru aktivního zapojení žáků v průběhu hodin.

Studentům, učitelům i managementu škol máme i díky tomuto projektu možnost ukázat, co všechno knihovna současnosti dokáže. Informace, že už se dávno nezaměřujeme jen na půjčování fyzických knihovních jednotek, ale že např. podporujeme technologickou gramotnost, komunitní život nebo že umíme vyjít ven z knihovny třeba právě do škol (a to i online), je stále pro mnohé překvapivá. Projekt ale přináší pozitivní impulsy i dovnitř MKP. Jeho úspěch závisí do značné míry na sdílení zkušeností i podkladů k jednotlivým aktivitám mezi knihovníky a knihovnicemi, což jako garant projektu maximálně podporuji. Jednou z hlavních myšlenek projektu je podpora mediální gramotnosti u studentů, a jelikož je toto téma i hlavním komunikačním tématem knihoven do roku 2024, rozšiřujeme i díky projektu *Naučit se učit* řady lektorů a lektorek mediálních workshopů v MKP. Jednak na lekce mohou chodit kolegové na náslechy, jednak se v této souvislosti konala řada interních vzdělávacích akcí, na které se zaměříme i v budoucnu.

Projekt *Naučit se učit* nám tudíž pomáhá nejen měnit pohled vyučujících a studujících pražských středních škol na knihovnu, ale také nepřímo i knihovnu samotnou – směrem k větší vnitřní spolupráci a sdílení i osvojování nových lektorských kompetencí při práci s mládeží. Jelikož má projekt stále podporu našeho zřizovatele, je velmi pravděpodobné, že ho budeme v následujících letech dále rozvíjet a že se tudíž stane standardní součástí nabídky MKP zdejšími středními školám a že ho i školy přijmou a budou jeho principy společně s námi dále rozvíjet.

ONDŘEJ HUDEČEK | ondrej.hudecek@mlp.cz

Do čísla přispěli

RNDr. Tatána Antoňová – Městská knihovna Frýdek-Místek ■ **Mgr. Eliška Bartošová** – Sdružení knihoven ČR ■ **Mgr. Jana Benešová** – Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně ■ **Bc. Kamil Bouška** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Ing. Aleš Brožek** – emeritní ředitel Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem ■ **PhDr. Jaroslav Císař** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Bc. Dvořáková Hana** – Městská knihovna Havířov ■ **Dr. Emilson Pešková Renata** – spolek Čeština na Islandu ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Martina Grimová, DiS.** – Městská knihovna Jihlava ■ **Mgr. Věra Hanelová** – Historický ústav AV ČR ■ **Mgr. Lenka Hanzlíková** – Městská knihovna v Praze ■ **Mgr. Pavla Hartmanová, Ph.D.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR ■ **Mgr. Helena Hubatková Selucká** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D.** – Městská knihovna v Praze ■ **Mgr. Andrea Jelínková** – Knihovna AV ČR ■ **Hana Jirkalová** – emeritní šéfredaktorka časopisu *Čtenář* ■ **PhDr. Jiřina Kádnerová** – emeritní ředitelka Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ **PhDr. Renáta Krejčí Salátová** – Národní knihovna ČR ■ **Jana Röhrichová** – Městská knihovna Jihlava ■ **Bc. Dagmar Rumianová** – Městská knihovna Frýdek-Místek ■ **Mgr. Helena Sedláčková** – Knihovna Univerzity Palackého v Olomouci ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Národní muzeum ■ **Mgr. Eva Svobodová** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR

¹ O nich více v textech Milý Lince, *Čtenář*, 2020, č. 10, 11, 12.

² Viz tisková zpráva ke spuštění projektu https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/skolstvi/mestska_knihovna_v_praze_a_prazsky.html

³ *Čtenář*, 2020, č. 6, s. 226-227; *Čtenář*, 2022, č. 11, s. 389-390.

Manifest pro zelené knihovny

V roce 2022 – v reakci na COP26 (26. konference OSN o změně klimatu konaná v Glasgow) a na dlouhodobé klimatické závazky přijaté knihovnami a místními úřady po celé Anglii – byl zahájen víceletý program výzkumu a vývoje s názvem **Partnerství zelených knihoven** (The Green Libraries Partnership – GLP). Program je vedený **Britskou knihovnickou a informační asociací (CILIP)** ve spolupráci s dalšími partnery (Libraries Connected, the British Library a Julie's Bicycle), předsedá mu náměstek ředitele pro kulturu a informační služby rady hrabství Hampshire.

Vizí tohoto projektu je lepší budoucnost planety a lidí podporovaná pracovníky a pracovníci knihoven. Za své poslání si projekt vytyčil **umístit knihovny do centra environmentálně prospěšných změn**. Cíl, kterého chtějí jeho realizátoři dosáhnout, je **umožnit knihovnám rozvíjet v rámci svých komunit aktivity s pozitivními environmentálními dopady**.

V roce 2022 se projekt soustředil na položení základů pro rozvoj mezioborového dlouhodobého programu pro celé Spojené království na podporu veřejných knihoven při budování a rozvoji environmentálního porozumění a aktivit zaměřených na knihovny a jejich komunity. Průzkum, který byl zpracován za účelem zmapování toho, co knihovny už dělají, kam by se chtěly dále posouvat a co by jim k tomu pomohlo (Green Libraries Survey), zahrnoval online dotazník a fokusní skupinu. Výsledky jsou k dispozici na stránkách CILIP v sekci věnované zeleným knihovnám (<https://www.cilip.org.uk/page/GreenLibraries>). Jeho klíčovým zjištěním je, že veřejné knihovny jsou sice na počátku své cesty, ale jsou si vědomy své role a mají chuť se více angažovat v environmentálních otázkách.

Hlavní doporučení plynoucí z průzkumu:

- Oslavovat a sdílet **příklady dobré praxe**.
- Vyvíjet **řešení společná pro celý knihovnický sektor** ve spolupráci a partnerství s místními, regionálními a národními ekologickými organizacemi, iniciativami a úřady v klíčových oblastech (např. energie, plasty, digitální technologie,

technologie, doprava, příroda a biologická rozmanitost).

— Posilovat **kapacity pracovníků a pracovníků** knihoven informovaně jednat, rozšiřovat a podporovat možnosti jejich odborného vzdělávání a příležitosti pro spolupráci s odborníky, organizacemi a místními orgány.

— Prosazovat **financování a podporu environmentálních opatření** v knihovnách tak, aby knihovny mohly jít samy příkladem.

— Zviditelňovat **roli, kterou mohou knihovny hrát ve spravedlivé zelené transformaci** díky jejich jedinečnému postavení ve společnosti s odkazem na principy Manifestu pro zelené knihovny.

Manifest pro zelené knihovny je sdílený soubor závazků, k němuž se přidávají knihovny, které chtějí jít příkladem a využít svého vlivu a dosahu, aby podnítily aktivity a změny s pozitivními environmentálními dopady. Manifest je vedle online prostoru pro sdílení informací a know-how a čtyřiceti tisíc liber rozdělených v minulém roce britským knihovnám v podobě drobných grantů konkrétním praktickým výstupem prvního roku projektu. Díky práci Knihovnického institutu a překladu Vladany Pillerové se s ním může seznámit i české knihovnictví.

Manifest stojí na **sedmi hlavních principech**, které mohou jakékoliv knihovně pomoci provést reálné změny s prostředky, které má k dispozici: 1. udržitelnost životního prostředí jako klíč při rozhodování;

2. inovace a evoluce;
3. spolupráce s komunitami;
4. využití vlivu, jedinečného dosahu a důvěryhodného postavení;
5. spolupráce s partnery;
6. rozvoj a sdílení znalostí jednotlivců, týmů i organizací;
7. podpora mladých lidí.

Tyto zásady, jejichž plné znění si můžete přečíst na webu ipk.npk.cz (<https://www.cilip.org.uk/page/GreenLibraries>), můžete využít například jako podklad pro své strategie, plány a programy, jako nástroj pro určení oblastí k dalšímu rozvoji knihovny a jejích zaměstnanců a zaměstnankyň, jako oblasti, o nichž můžete vést dialog s místními komunitami, pracovníky knihoven a klíčovými partnery, či jako soubor hodnot, na nichž postavíte svou propagaci a advokační činnost. K Manifestu pro zelené knihovny se také můžete viditelně připojit na webu CILIP (<https://www.cilip.org.uk/page/GreenLibraries-Manifesto>).

V loňském roce byla **hlavním komunikačním tématem knihoven v Česku udržitelnost**. Vycházela z Cílů udržitelného rozvoje přijatých OSN, které vedle environmentálních otázek zahrnují i cíle sociální a ekonomické. Iniciativa britských kolegů rozvíjí environmentální pilíř udržitelnosti s důrazem na zapojení místních komunit, spolupráci a podporu mladých lidí. V devíti knihovnách napříč Oldhamem, Manchesterem a Boltonem například úspěšně zapojili do řešení otázek změn klimatu komunitu uprchlíků a migrantů skrze umělecké aktivity rozvíjející kreativitu. Projekt Partnerství zelených knihoven tak má zcela jistě smysl sledovat, inspirativní novinky z něj se vám budeme snažit zprostředkovávat na webu <https://udrzitelna.knihovna.cz/>. Vaše inspirativní aktivity uvítáme na webu <https://codokaze.knihovna.cz/>, kam nám je můžete posílat prostřednictvím formuláře "Přidejte se!" v pravém horním rohu webu.

ELIŠKA BARTOŠOVÁ

eliska.bartosova@sdruck.cz
Autorka je členkou pracovní skupiny
Udržitelnost v knihovnách.

Napsali jste nám

Bibliotheca academica 2022 z pohledu organizátora

Největším štěstím organizátora konferencí je najít lidi – kolegyně a kolegy, kteří se s nadšením pustí do jednoho a půl milionu převážně nepředvídaných a nepředvídatelných úkolů s jakoukoli konferencí spjatých.

A takové štěstí jsem měla, když jsem jednoho dne vkročila do Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci s plánem konferenci *Bibliotheca academica* uspořádat. Potkala jsem kolegyni Romanu Applovou, a ta mi řekla: *To byl vždycky můj životní sen, uspořádat knihovnickou konferenci v Olomouci*. Oči jí svítily nadšením a já věděla, že mám a máme vyhráno.

A tak se také stalo. Výkonný výbor AKVŠ nám byl po celou dobu přípravy nápomocný, a to odváděl tu nejtěžší práci – musejí vymyslet témata prezentací a zajistit přednášející. Ke mně a mé nadšené kolegyni přibyla spousta dalších z naší knihovny. Na organizaci se jich chtělo dobrovolně podílet a pracovat tolik (a zcela nezištně), že mě dodnes zmáhá dojetí, když na ten kolektiv chytrých, schopných a k úspěchu konference motivovaných knihovnic a knihovníků pomyslím.

Pracovali jsme ze všech sil, snažili se domyslet všechno, co by mohlo nastat, a udělat, co nastalo. Podařilo se a byli jsme odměněni velkolepě – přijelo přes 200 účastníků! Podle všeho a posléze i díky zpětné vazbě získané z vyplněných dotazníků byli účastníci konference *Bibliotheca academica 2022* nadmíru spokojeni. Citili jsme jejich radost, jejich pozitivní naladění, jejich zaujetí a vášně pro knihovny a knihovnictví. Olomoucký víkend byl slunný a nálada knihovnické konference rovněž. Vzpomínka na ni nás hřeje a ještě dlouho budeme mít úsměv na tváři.

A nápad organizovat někdy zase nějakou konferenci? Kdykoliv!

HELENA SEDLÁČKOVÁ | helena.sedlackova@upol.cz

Pobočky Městské knihovny Jihlava v novém

Městská knihovna Jihlava poskytuje svoje služby kromě hlavní budovy také ve třech pobočkách – Bedřichov, Březinova a Horní Kosov. Všechny tři byly dlouhodobě umístěny v omezených nebo nevyhovujících prostorách. Situace se výrazně zlepšila až v nedávné době, a to částečně souborou šťastných náhod, kdy se v dané lokalitě uvolnily vhodné nebytové prostory. Především díky vstřícnosti zřizovatele statutárního města Jihlavy bylo možné v roce 2018 přestěhovat do nových prostor pobočku Březinova a poté v letech 2019–2020 rozšířit a nově vybavit pobočku Horní Kosov.

Pobočka BŘEZINOVA

...z historie

Pobočka byla dlouhodobě umístěna v prvním poschodí obchodního centra na velkém jihlavském sídlišti. Uživatelé knihovny sice dostali příslib výtahu, ale k realizaci nedošlo. V roce 2001 se knihovna stěhovala do menších prostor, aby uvolnila místo pro fitness centrum. Po pár letech nastalo další stěhování, tentokrát do větších prostor, do sousedství nonstop baru. Uživatelům zde chybělo odpovídající sociální zázemí, schodiště komplikovalo přístup do knihovny nejen seniorům a maminkám s kočárky. Chod knihovny narušoval hluchý sousedící provoz a navíc začalo střechou zatékat. Snahy najít jiný vhodný nebytový prostor však byly dlouho marné. Ale říká se „do třetice všeho dobrého...“

V roce 2018 se naskytla jedinečná příležitost přemístit pobočku na protilehlou stranu obchodního centra do uvolněných přízemních prostor, které spravuje jiný majitel. Rada města Jihlavy souhlasila se změnou a s navýšením nájmu a dokonce se našla mimořádná finanční dotace zřizovatele, která uhradila velkou část nákladů spojených s projektem, interiérovým vybavením, technickými pracemi a vlastním stěhováním, přičemž majitel objektu zajistil na vlastní náklady potřebné stavební úpravy a výmalbu.

Vchod do pobočky Březinova

Projektu a realizace interiérového vybavení se ujala jihlavská projekční kancelář Artprojekt, která měla s rekonstrukcí knihoven předchozí zkušenosti. Několikaměsíční náročné období naplněné množstvím administrativních, logistických, technických a praktických úkonů bylo završeno 10. 12. 2018, kdy se knihovna na nové adrese otevřela čtenářům.

...současnost

Stávající prostory o rozloze 144 m² jsou dostatečně velké, dispozičně vhodně řešené včetně sociálního zázemí a navíc bezbariérově přístupné. Jsou rozděleny na oddělení pro dospělé a pro děti, a to umožňuje realizaci většího počtu vzdělávacích a kulturních akcí. Pobočka, která ročně připravuje více než stovku informačních lekcí a besed pro žáky základních škol, zároveň získala příjemné a estetické prostředí, které oceňují dětská návštěvníci a jejich učitelé, stejně jako široká čtenářská veřejnost.

Oddělení pro dospělé bylo dovybaveno regály na časopisy a celkový příjemný dojem dotvořily nástěnné grafiky a moderní osvětlení. Od loňského roku mohou čtenáři využít NEK katalog a bibliobox.

Už první rok provozu v novém ukázal, že přestěhování a vybavení pobočky bezpochyby příznivě ovlivnilo její návštěvnost a spokojenost zdejších čtenářů.

JANA RÖHRICHOVÁ | brezinova@knihovna-ji.cz

Foto: archiv MěK Jihlava

Pobočka HORNÍ KOSOV

...z historie

Pobočka v Horním Kosově byla otevřena 10. 10. 2013. Její činnost navázala na zrušenou pobočku, kterou provozovala městská knihovna na základní škole v letech 2002–2011. Fungování pobočky knihovny na základní škole muselo být dočasně přerušeno, protože prostor užívaly mateřské školy, které postupně procházely rekonstrukcí. Z důvodu zvyšujícího se počtu prvňáčků ale nebylo možné činnost pobočky v prostorách základní školy později obnovit.

Na jaře 2013 se pro ni podařilo najít vhodné přízemní nebytové prostory poblíž konečné zastávky trolejbusové linky o výměře 74 m² s bezbariérovým přístupem. Na rozdíl od předchozí knihovny, která fungovala spíše jako informační centrum školy a v omezené míře byla otevřena dalším dětským návštěvníkům, nabízí svoje služby široké veřejnosti.

Městská část Horní Kosov je nejvzdálenější od centra města Jihlavy. Služby kulturního a vzdělávacího charakteru zde do otevření pobočky chyběly, a do knihovny si tak velmi rychle našli

Bibliobox pobočky Horní Kosov

cestu nejen zdejší obyvatelé. Po více než pětiletém období fungování výrazně vzrostly sledované statistické ukazatele.

V roce 2019 v prostorách sousedících s knihovnou došlo k uzavření provozovny a díky souběhu šťastných okolností se knihovna mohla rozšířit právě do těchto prostor. Architektce Tůmové (architektonická kancelář schrapnel, s. r. o.) se podařilo probouráním dvou vstupů získat dalších 85 m², navázat na stávající prostor a maximálně ho využít. O interiérové vybavení se postaralo místní Truhlářství Šuhaj Puklice. Čtenáři mohou využít pohodlná křesla, židle s variabilními stoly nebo taburety. Obě místnosti lze v případě potřeby oddělit zasunovatelnými dveřmi. V roce 2021 jsme pro naše čtenáře pořídili bibliobox, který se hojně využívá.

...z nabídky knihovny

Kromě klasického půjčování knih a časopisů poskytuje knihovna referenční a kopírovací služby, veřejný internet a připravuje obsáhlou nabídku informačních a vzdělávacích pořadů pro základní a mateřské školy. Oblíbené jsou rovněž čtenářské dílny. Velmi využívaný je dětský koutek, kde se pravidelně mění nabídka herních prvků z naší lekotěky. Knihovna se profiluje jako místo setkávání obyvatel zdejší lokality a výrazně se orientuje na organizaci komunitních aktivit.

Na pobočce se realizoval dlouhodobý projekt „Nebojme se vnímat stáří“, zaměřený na posílení a rozvoj mezigeneračních vztahů a propojení dvou generací, konkrétně pacientů oddělení geriatrické a následné péče Nemocnice Jihlava a dětí, čtenářů městské knihovny.

Díky novým prostorám mohla být značně rozšířena nabídka vzdělávacích, kulturních a volnočasových pořadů a aktivit, která oslovuje návštěvníky všech věkových kategorií. Na pobočce se pravidelně pořádají herníčky pro děti od dvou do čtyř let, tvůrčí dílny spojené se čtením a předčítáním, nocování v knihovně, besedy, literární a výtvarné soutěže, kurzy angličtiny pro seniory a rozvíjí se spolupráce s Domem dětí. Dvakrát do roka se knihovna připojuje k projektu „Uklidíme Česko“ a „72 hodin“.

I přes nepříznivý vliv covidových opatření nám čtenáři zůstali věrni. Bohužel, akce se v dané době uskutečnit nemohly. Věříme, že další roky využijeme nové prostory bez jakýchkoliv omezení.

...ze statistiky

- 2014 – 280 registrovaných čtenářů, 7245 výpůjček, 4295 návštěvníků a 72 akcí;
- 2018 – 495 registrovaných čtenářů, 12 637 výpůjček, 7391 návštěvníků a 91 akcí;
- 2020 – 521 registrovaných čtenářů, 13 195 výpůjček, 4305 návštěvníků a 26 akcí;
- 2021 – 540 registrovaných čtenářů, 18 429 výpůjček, 4 684 návštěvníků a 28 akcí.

MARTINA GRIMOVÁ

hornikosov@knihovna-ji.cz

Foto: archiv MěK Jihlava

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

**Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis?
Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?**

→ Časopis Čtenář mám spojený se svým studiem knihovnictví na začátku 80. let minulého století i se současnou prací. Vždy v něm najdu to, co potřebuji, co mě zajímá, proto si myslím, že by měl přinášet články zabývající se teorií i praxí.

Jsem ráda za obě formy – elektronickou i papírovou. Do té elektronické mohu kdykoliv a odkudkoliv nahlédnout a použít některé informace. Tu papírovou naopak mohu pročítat od začátku do konce doma, v příjemném křesle u kamen. Navíc časopis má příjemný formát i kvalitní papír. Přimlouvám se, aby to takto zůstalo.

Ideál by mohl mít QR kódy s odkazy na více fotografií, na rozhovor apod. Ten „nejideálnější“ by měl být zadarmo pro všechny knihovny.

JANA BENEŠOVÁ, Knihovna Václava Čtvrta v Jičíně

→ Provokativní otázky. První odpověď, která mě napadla: ideálního není nic, natož časopis, ani knihovnický. Rady kamarádek: aby měl dost peněz. Ne, že by se například Čtenáři nějaká ta koruna navíc nehodila, ale víc peněz z něj ideální časopis neudělá. Druhá rada: aby do toho nikdo nekecal. Představila jsem si, jak sedím sama v redakci a všechno sama vymyslím. A to by mělo být ideální...? To ani nemá cenu rozebírat.

Knihovnický časopis je takový, jaké je knihovnictví, ale rozhodně neplatí úměra ideální knihovnictví rovná se ideální časopis. Na té vzájemné interakci ale něco bude.

Vždyť Čtenář letos vychází už tři čtvrti století a vždycky čerpal ze svého – řekněme – auditoria, což byly a jsou veřejné knihovny. Vždycky nějak zvládal tu širokou paletu témat a námětů, které poskytovaly knihovny od dobrovolných až po vědecké. Často jsem slyšela, že je to pěkná bramboračka, ale dodnes jsem přesvědčená o tom, že právě v tom spočívá jeho vitalita. Tyhle knihovny – ať už se jim říkalo lidové či veřejné – byly jediné, které vždycky nějak fungovaly v síti a ta pomáhala udržet časopis při životě i v těch nejhorších chvílích.

V devadesátých letech, kdy jsme se začali rozhlížet po Evropě, jsem na webu našla čtvrtletník *Scandinavian Public Library Quarterly*. Vycházel v angličtině a tehdy mi připadal hodně dobrý. Ale jak se české knihovnictví rozvíjelo, objevovala se nová témata, nová řešení, nová hlediska, která se probírala na různých seminářích, setkáních a valných hromadách a posléze se objevovala ve Čtenáři, tak se to začínalo tomu skandinávskému časopisu blížit. Závědět i nadále můžeme hlavně angličtinu a přirozený sklon k mezinárodní spolupráci.

Takže ideální knihovna sice neexistuje, ale tu cestičku k ideálu nesmíme pustit ze zřetele.

Jak vzpomínáte na své aktivní působení ve Čtenáři?

→ Ve Čtenáři jsem byla strašně dlouho, téměř třicet let. Takže vzpomínám, ale moc si už nepamatuju. Na léta po sametové revoluci jsem vzpomínala při různých výročích i na stránkách Čtenáře a nemá smysl se opakovat. Mohu jen konstatovat, že léta před a po sametové revoluci se od sebe zásadně lišila. Sedmdesátá a osmdesátá léta byla vlastně hodně jednotvárná a o aktivním působení se moc nedá mluvit, neboť aktivita nebyla navzdory tomu, co se veřejně hlásalo, nijak žádoucí. Přesto i tato doba měla své příjemné stránky. Několik málo let měla redakce sídlo v Praze na Starém Městě a často se u nás scházeli spřátelení kolegové a spolupracovníci a vedly se řeči. Ve své době to byly velmi poučné debaty. Knihovnické i společensko-politické. Ale Čtenář je v dobrých rukách a určitě se bude vydávat i po těch správných cestíčkách.

HANA JIRKALOVÁ, redaktorka a v letech 1992–2006 šéfredaktorka časopisu Čtenář

DOBNER, Libor. Slánská veřejná knihovna byla založena před 125 lety. *Slánské listy* [online]. 2022, (9), 10 [cit. 2022-12-21].

Počátky založení Městské knihovny ve Slaném. Autor současně vysvětluje, proč má instituce v názvu jméno Václava Štecha. Roku 1891 došlo k založení Musejního spolku, pod jehož správu se knihovna dostala. Byla otevřena v roce 1897. Popis historie této instituce až do současnosti. Byla knihovnou muzejního spolku, knihovnou obecní, okresní i městskou.

brom. Artotéka: dočasná krása. *Premium Guide* [online]. 2022, (11), 51 [cit. 2022-12-21].

Důvody vzniku další netradiční služby Městské knihovny v Praze – Artotéky, která funguje od roku 1983. Dnes nabízí majitelům čtenářského průkazu zdarma půjčení 3000 originálních děl českých umělců 20. a 21. století, 4500 reprodukcí českých i světových děl všech období. Popis podmínek, za kterých si lze jednotlivá díla půjčit, možný počet vypůjčených děl a výpůjční lhůta. Uživatelé, kteří tuto službu využívají. Artotéky nabízejí i jiné instituce, například Moravská galerie v Brně.

HRADIL, Miloslav. Studentka práv uspěla mezi knihovnicemi. *Právo* [online]. 2022, (280), 11 [cit. 2022-12-21]. ISSN 1211-2119. Dostupné z: <http://pravo.novinky.cz/>.

Eliška Tomečková je ještě studentkou Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (v době vydání článku). Na počátku roku 2021 se ujala vedení knihovny ve Velkém Týnci. Za svoje zásluhy o rozvoj knihovny byla vyhlášena nejlepší venkovskou knihovnicí Olomouckého kraje. Autor dále popisuje některé aktivity, kterými se knihovna zabývá.

TOMAN, Matěj. FutureBooks. *Rodina a škola* [online]. 2022, (9), 14 [cit. 2022-12-21].

Autor článku představuje novou aplikaci FutureBooks, kterou vymysleli na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a která je určena pro učitele vysokých, středních i základních škol. Tato aplikace, fungující jako webová platforma, umožňuje vytvářet, ukládat i šířit virtuální výukové materiály. FutureBooks má mimo jiných funkcí i funkci virtuální knihovny, která se zaměřuje na

akademickou veřejnost, ale v budoucnu ji může využívat i široká veřejnost. Aplikace nabízí také statistiky čtenářů a výpůjček.

red. Ocenění Drsný MARK získal knihovník Kraft. *Radnice* [online]. 2022, (16), 13 [cit. 2022-12-21].

Ocenění Drsný MARK, udělený regionálním výborem SKIP. Cenu získal spolu s dalším knihovníkem vedoucí dětského oddělení Městské knihovny Litvínov Vladimír Kraft za systém zážitkových lekcí informačního vzdělávání pro základní školy Litvínovska. Cena Drsný MARK / Drsná MARKeta se uděluje kreativním a aktivním knihovníkům do 39 let v Ústeckém kraji.

HÁJKOVÁ, Pavlína. Co skrývají hradní archivy? *Veřejná správa* [online]. 2022, (12), 8 [cit. 2022-12-21]. ISSN 1213-6581.

Autorka popisuje existenci dvou hradních archivů: Archivu Pražského hradu a Archivu Kanceláře prezidenta republiky, jejich fond, historii vzniku těchto archivů a důvody pro jejich založení. Dále zmiňuje důležité součásti Archivu Pražského hradu, a to *Knihovnu Metropolitní kapituly* a *Specializovanou knihovnu Archivu Pražského hradu* a *Archivu Kanceláře prezidenta republiky*, jejichž knihovní fond obsahuje cca 30 000 publikací. Podrobněji popisuje, co obsahují fondy těchto specializovaných knihoven. Stručně se věnuje zajímavým sbírkám jako například sbírce fotografií Stavební správy Pražského hradu apod.

PAVLÍČKOVÁ, Jana. Z bývalé mlékárenské školy vznikne městská knihovna. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2022, (301), 12 [cit. 2023-01-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Okázala budova bývalé Mlékárenské školy ve Frýdlantu by se měla stát budoucím sídlem zdejší městské knihovny. Měla by být umístěna v přízemí s oddělením pro dospělé i s oddělením pro děti. Mimo knihovny zde má být i komunitní centrum, přednáškový sál atd. Rekonstrukce budovy je vyčíslena na 80 milionů korun. Městská knihovna Frýdlant doposud sídlí v provizorních prostorách Základní školy Bělíkova, kam byla přestěhována po povodních v roce 2010.

Akademické knihovny v Jordánsku mohou výrazně přispívat k dosažení cílů udržitelného rozvoje poskytnutím přístupu k relevantním a aktuálním informacím a zajištěním školení o informační gramotnosti. Agenda OSN 2030 pro udržitelný rozvoj je rámcem 17 cílů udržitelného rozvoje (SDGs), integrujících ekonomické, environmentální a sociální problémy. Cílem je zapojit všechny země a poskytovat úplný seznam kritických problémů, které ovlivňují rozhodování politiků. Při tvorbě Agendy sehrála Mezinárodní federace knihovnických asociací (IFLA) významnou roli v oblasti ochrany kulturního dědictví, všeobecné gramotnosti, přístupu k informacím a k informačním a komunikačním technologiím. IFLA v roce 2020 potvrdila klíčovou roli knihoven pro dosažení cílů udržitelného rozvoje v těchto oblastech. Jordánské knihovny podporují inovace a kreativitu, nabízejí bezplatný přístup k informacím a rozumí potřebám místní komunity. Jsou motory změn a účinně přispívají k rozvoji své země v několika zásadních oblastech: kvalita vzdělání, ukončení chudoby a hladu, zlepšení životních podmínek lidí, rovnosti pohlaví, přístup k vodě a hygieně a zdravému životu. Knihovny mají vnitrostátní odpovědnost při poskytování informačních služeb pro dosažení cílů SDGs. Tyto cíle jsou v Jordánsku velmi omezené a akademické knihovny musí plnit i roli veřejných knihoven.

(*IFLA Journal* – Volume 48, December 4, 2022, s. 492–509)

Historie sbírky koránů v Bavorské státní knihovně začíná v roce 1558, kdy knihovna zakoupila pozůstalost všestranně vzdělaného a polyglotního diplomata a orientalisty Johana Albrechta Widmanstettera (1506–1557). Vedle jeho pozůstalosti získala další orientální tisky, např. 50 rukopisů historicky významných koránů z oblasti dnešního Španělska a Maghrebu. Až významné akvizice z 19. století, zejména nákup knih a rukopisů francouzského orientalisty Etienna-Marca Quatreméra (1782–1857), učinily tuto sbírku jedním z ústředních pokladů Bavorské státní knihovny. I později byla dále rozšiřována o řadu vynikajících rukopisů. Dnes obsahuje více než 200 rukopisů, tištěná vydání koránů a sekundární literaturu. Kromě většiny arabských rukopisů existuje několik kopií ručně

psaných překladů a poznámek v tak odlišných jazycích, jako je osmanská turečtina, perština, polština nebo čínština. Od 11. století začaly křesťanské státy na Pyrenejském poloostrově dobývat muslimské oblasti. Muslimové, kteří tam žili, však byli zpočátku schopni pokračovat ve své víře, kultuře a dokonce v právním systému až do roku 1525, kdy byla nařízena nucená konverze. Zatímco muslimové v Kastilském království již trpěli pronásledováním, muslimové pod aragonskou korunou, kam patřila i Valencie, žili do roku 1518 ve svobodě své víry a kultury. Křesťanská Valencie měla největší komunitu muslimů a byla známá celému islámskému světu, protože zde vznikaly nejkrásnější opisy koránu své doby.

(*Bibliotheksmagazin, Jahrgang 17, Ausgabe 50, Nr. 3 Oktober 2022, s. 40–44*)

Potřeba začlenit globální vzdělávání do činnosti knihovny jako komunitního centra vyplývá ze skutečnosti, že systém formálního vzdělávání na Slovensku vychází především z dosahování kognitivních cílů. Hlavním motivačním faktorem dosahování těchto cílů bývá známka. Úroveň vědomostí dětí a mládeže je pravidelně hodnocená, výsledný prospěch má být odrazem jejich kognitivního vývoje i určujícím předpokladem pro uplatnění v budoucích profesích. Předpokládá se, že vyšší stupeň vzdělání a lepší studijní výsledky by měly automaticky zvyšovat počet pracovních příležitostí pro absolventy a jejich zájem o danou profesní oblast. Realita však ukazuje, že uplatnění není vždy a ve všech profesích přímo závislé na dosaženém stupni vzdělání, a už vůbec ne na prospěchu. Klasifikace, známkování a prověřování podle platných učebních osnov a standardů představuje tzv. negativní posilnění – primárně nemotivuje touhu po poznání, ale hlavně strach před špatným hodnocením. Princip tzv. pozitivního hodnocení stojí naopak na motivaci, která vychází od samotného žáka a směřuje ke skutečné touze po poznání. Knihovna v tomto procesu může hrát pozitivní roli a prostřednictvím neformálního globálního vzdělávání vytváří solidní základ pro chápání informací v širších kontextech a globálních souvislostech.

(*Knižnica – ročník 23, číslo 4, 2022, s. 67–72*)

Před 40 lety, **1. 3. 1983**, zemřel maďarsko-britský prozaik židovského původu **Arthur Koestler** (* 1905), autor protitotalitního románu *Tma o polednách*. Česky dále vyšly knihy *Španělsko krvácí*, *Španělský testament*, *Bahno společnosti*, *Príslib a naplnění*, *Zloději v noci*, *Šíp do nebe* a *Neviditelné písmo*.

Před 140 lety, **2. 3. 1883**, se narodil řecký spisovatel **Nikos Kazantzakis** († 1957), autor románů a knih *Chudáček Boží*, *Kapitán Michalis*, *Hlášení El Grecovi*, *Řek Zorba* (zfilmováno s Anthonyem Quinnem v hlavní roli), *Kristus znovu ukřižovaný* (podle románu vznikla opera Bohuslava Martinů *Řecké pašije*) a *Poslední pokušení* (zfilmoval Martin Scorsese pod názvem *Poslední pokušení Krista*). Před 120 lety, **3. 3. 1903**, se narodil **Alejandro Casona** († 1965), španělský dramatik, autor her *Stromy umírají vstaje*, *Inés de Castro* či *Dům se sedmi balkóny*.

Před 120 lety, **3. 3. 1903**, zemřel **František Ladislav Rieger** (* 1818), český právník a politik, jehož jedenáctisvazkový *Slovník naučný* z let 1860–1874 je první českou encyklopedií. Před 140 lety, **9. 3. 1883**, se narodil italský básník **Umberto Saba** († 1957), z jehož díla vyšel česky výbor *Terst a jedna žena*.

Před 190 lety, **10. 3. 1833**, se narodil **Pedro Antonio de Alarcón** († 1891), španělský prozaik, autor slavné novely *Třírohý klobouk*. Před 150 lety, **10. 3. 1873**, se narodil **Jakob Wassermann** († 1934), německý romanopisec, básník a esejista židovského původu, autor trilogie *Případ Mauricius* či biografického románu *Kryštof Kolumbus – Don Quijote oceánu*.

Před 160 lety, **12. 3. 1863**, se narodil a před 55 lety, **1. 3. 1938**, zemřel **Gabriele D'Annunzio**, italský novoromantický a symbolistický básník, prozaik a dramatik, který vedl okázalý život dekadentního umělce. Je autorem např. hymnického díla *Chvála nebes, země a moře* či románů *Rozkoš*, *Triumf smrti*, *Nevinný*, *Oheň* aj. Z her jmenujme např. *Mrtvé město*, *Sen jarního jitra*, *Sen podzimního večera* a *Gioconda*. Sympatizoval s fašismem, vyslovil se však ostře proti antisemitismu. Jeho romány jsou poplatné své době, jeho poezie je však z velké části stále živá. Román *Nevinný* zfilmoval Luchino Visconti.

Před 20 lety, **12. 3. 2003**, zemřel americký levicově zaměřený spisovatel **Howard Fast** (* 1914), autor románu *Spartacus*, který zfilmoval Stanley Kubrick s Kirkem Douglasem v titulní roli. Před 140 lety, **14. 3. 1883**, zemřel **Karl Marx** (* 1818), německý filozof a sociální vědec, spoluautor *Komunistického manifestu* z roku 1848, autor rozsáhlého díla *Kapitál*; jeden z nejvlivnějších myslitelů 19. století, jehož díla a názory hluboce ovlivnily dějinný vývoj i ve 20. století.

Před 110 lety, **14. 3. 1913**, se narodil **Dominik Tatarka** († 1989), slovenský prozaik, scenárista, kritik a esejista, první nositel Ceny Jaroslava Seiferta (1986), autor knih *Farská republika*, *Prvý a druhý úder*, *Rozhovory bez konca*, *Démon súhlasu*, *Sám proti noci* aj.

Před 470 lety, **18. 3. 1553**, zemřel český kronikář **Václav Hájek z Libočan** (* konec 15. stol.), autor beletrizované *Kroniky české*.

Před 90 lety, **19. 3. 1933**, se narodil jeden z nejvýznamnějších amerických poválečných spisovatelů **Philip Roth** († 2018), nositel Pulitzerovy i Národní knižní ceny a mnoha dalších ocenění, častý kandidát na Nobelovu cenu, autor románů *At se děje*, *co se děje*, *Portnoyův komplex*, *Profesor touhy*, *Žít jako muž*, *Druhý život*, *Elév*, *Hodina anatomie*, *Pražské orgie*, *Operace Shylock*, *Sabbathovo divadlo*, *Americká idyla*, *Vzala jsem si komunistu*, *Lidská skvrna*, *Umírající zvíře*, *Spiknutí proti Americe*, *Jako každý člověk*, *Duch odchází*, *Pokoření*, *Mimesis* aj. Řada jeho románů byla zfilmována; nezdařenou filmovou verzi *Pražských orgií* natočila česká režisérka Irena Pavlásková.

Před 85 lety, **22. 3. 1938**, se narodila česká prozaička a teoretička výtvarného umění **Věra Linhartová**, žijící od roku 1968 ve Francii, autorka experimentálních próz *Meziprázkum* *nejblíže uplynulého*, *Prostor k rozlišení*, *Rozprava o zdvihi*, *Přestořeč* nebo *Dům daleko*; rozsáhlý autorský výběr esejí o českém moderním umění a literatuře, evropském moderním umění a literatuře a o japonském myšlení a kultuře vyšel u nás pod názvem *Soustředné kruhy*.

Před 50 lety, **31. 3. 1973**, zemřel **Ota Pavel** (* 1930), oblíbený český prozaik, autor knih *Smrt krásných srnců* či *Jak jsem potkal ryby*.

Portréty archiv autora

Pobočky Městské knihovny Jihlava v novém s. 74–76

pobočka Horní Kosov

← Studovna a čítárna
↓ Jednání instruktorského klubu na pobočce

← Pohled do interiéru nových prostor

pobočka Březinova

Výpůjční pult →
Dětské oddělení ↘

↓ Oddělení pro dospělé

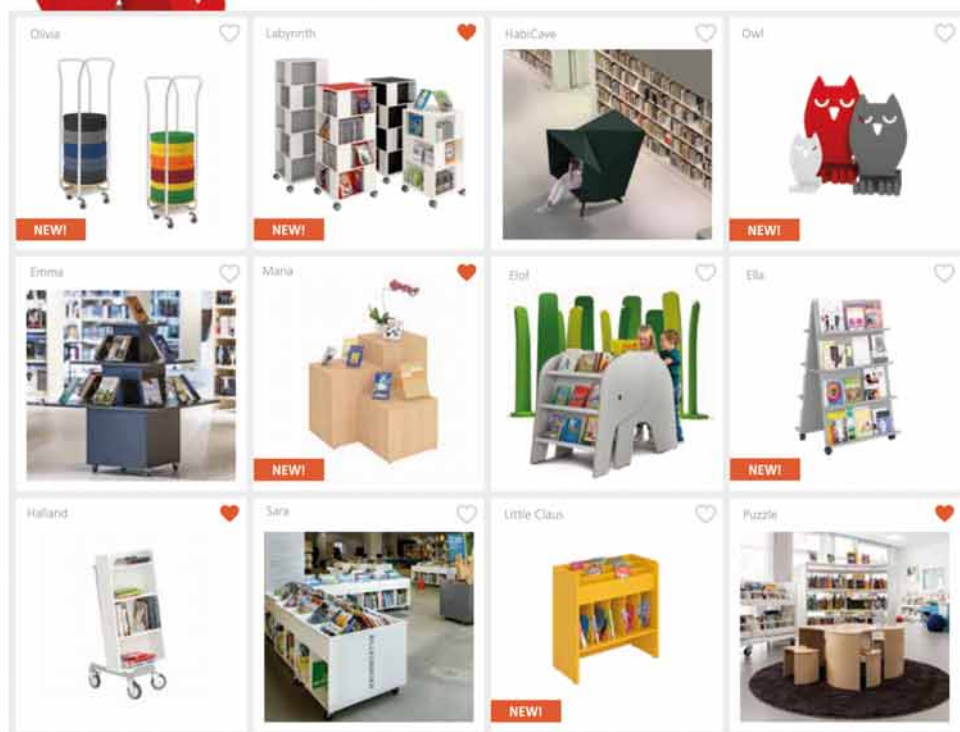
Foto: archiv MěK Jihlava

Eurobib[®]

direct

Everything your library needs!

Vyžádejte si aktuální katalog Eurobib Direct.

Váš autorizovaný distributor:

Ceiba[®]

Ceiba s.r.o.
Jana Opletala 1265
250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Tel.: 326 911 044, e-mail: info@ceiba.cz

www.ceiba.cz